

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Vlivy působící na rozvoj osobnosti dítěte

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. František Vízdal, CSc.

Vypracoval:

Zdeněk Badal

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v příloženém seznamu.

.....
Zdeněk Badal

Poděkování

Děkuji panu Doc. PhDr. Františku Vízdalovi, CSc. Za velmi užitečnou metodickou pomoc, poskytnutou při zpracování mé bakalářské práce.

Brno, 28. března 2006

Zdeněk Badal

Obsah

Úvod	1
1. Teoretická část	3
1.1. Rodina	6
1.2. Škola	10
1.3. Volný čas a kultura	12
1.4. Dílčí závěry	14
2. Praktická část	16
2.1. Cíl výzkumu	16
2.2. Příprava průzkumu	16
2.3. Provedení průzkumu	17
2.4. Zpracování shromážděného materiálu	18
3. Výsledky výzkumu a jejich interpretace	53
3.1. Vliv rodiny a školy	53
3.2. Trávení volného času a vztah ke kultuře	56
3.3. Názory a hodnoty respondentů	59
Závěr	60
Resumé	62
Anotace	63
Literatura	64
Přílohy	65

ÚVOD

V současné moderní době si zřejmě každý rodič pokládá otázku, jak nejlépe připravit své děti na život ve stále se vyvíjející společnosti. Rodiče si kladou za cíl vytvořit pro dítě tu nejlepší startovní pozici pro výkon jejich budoucích životních rolí. Můžeme děti vychovávat k samostatnosti, zodpovědnosti, rozvíjet jejich tvořivost a uspokojovat touhu po vědění. Jinak řečeno vychovávat je v prostředí podnětném pro rozvoj jejich osobnosti.

Osobnost člověka utváří velké množství vzájemně působících činitelů, biologické a sociální vlivy, sebevýchova a vlastní aktivita, činnosti které člověk vykonává. Dítě si sebou na svět přináší rodové, zděděné dispozice které nemůže v dětství samo nijak ovlivnit, společně pak s působením sociálních vlivů vytvoří jeden celek a mohou tak společně působit ve vzájemném souladu, což by mělo ovlivnit harmonický rozvoj osobnosti dítěte. Rodiče tak dají dítěti „do vínku“ to nejdůležitější již při početí.

Dalším úkolem rodičů, ale i celé rodiny je vytvořit podnětné prostředí pro rozvoj dítěte. Které by mělo být bohaté jak po materiální, tak duševní stránce, ale především vyvážené. Hračky a materiální hodnoty nemohou nahradit čas strávený s matkou, nebo nedostatek lásky.

Rodina tak vytváří dítěti domov, ve kterém pociťuje lásku a bezpečí. Vzniká zde u dítěte pocit jistoty, který je jednou z nejdůležitějších základních potřeb. Nemohu také opomenout úlohu rodiny ve výchově, která je jednou z nejdůležitějších, a ani škola ji nemůže nahradit, což ukazují potíže při socializaci dětí vyrůstajících mimo rodinu.

Jak dítě vyrůstá rozšiřuje se i prostředí, ve kterém se pohybuje, získává kamarády. Už to nejsou jen rodiče, prarodiče, starší sourozenci. Objevují se zde děti ze sousedství.

„Přibývá tet a strýců. Dítě ví, že když půjde zítra na pískoviště bude tam Pepík a Anička, a budou hrát tu pěknou hru co včera. A co teprve když přijdou do mateřské školy, kde je ta hodná paní učitelka.“

Ne vždy je dětství ideální, bezstarostné a plné her. Objevují se zde vedle pozitivních i negativní zážitky a podněty, které dítě ovlivňují a ty si pak přenáší sebou až do dospělosti. Přesto jsou rodina, škola a skupiny vrstevníků základními socializačními činiteli, mezi kterými škola výrazně dominuje tím, že odráží potřeby a požadavky společnosti i jednotlivců.

Úkolem školy je žáky nejen učit, ale i vychovávat, a to především ve spolupráci s rodiči. Předpokladem dobrých studijních výsledků pak je i touha žáků po vzdělání. Děti ve školním věku již zdaleka neovlivňují jen rodiče a učitelé. Působí zde kultura, jako masové sdělovací prostředky, filmy, počítače, dále jsou to kamarádi a jejich volnočasové aktivity, sebevýchova. Ne vždy však tyto kulturní činitele působí pozitivně, vyskytují se zde nástrahy v podobě hracích automatů, drog, prostituce a jiné trestné činnosti. Těmto nástrahám podléhají často děti vyrůstající v anonymním prostředí velkých měst s nedostatečnou výchovou doma i ve škole. Škola tak plní úkol významné socializační instituce která pěstuje u dětí sociální schopnosti a dovednosti, díky kterým jsou schopni plně se zapojit do života společnosti. Měli by být schopny pružně reagovat na změny společnosti a ve vzájemné interakci tuto společnost utvářet.

Ve své práci bych chtěl stručně charakterizovat význam vlivu rodiny, školy, volného času a kultury na utváření osobnosti dítěte. Cílem práce je provedení empirického výzkumu a na základě jeho výsledků uvedení opatření, jimiž je možno posílit žádoucí výchovné vlivy, případně eliminovat vlivy nežádoucí.

1. Teoretická část

Člověk je tvorem biologickým a společenským. Biologické a sociální vlivy tvoří v osobnosti člověka funkční celek. Na utváření člověka působí vedle vlivů biologických a přírodních i vlivy sociální / 4, str.60/. Většina odborníků se domnívá, že rozhodující vliv na utváření osobnosti člověka má zejména kulturní a sociální prostředí, v němž člověk vyrůstá a žije. K úloze vlivu kulturního a sociálního prostředí na utváření osobnosti M. Nakonečný v jeho Základech psychologie / 11, str.189/, uvádí: „Nemají-li vrozené neuropsychické dispozice individua extrémní hodnoty ..., lze zvláštnosti jeho psychiky chápat jako produkt socio-kulturních vlivů, jako produkt učení (zkušenosti), které se odehrávalo a odehrává v konkrétních socio-kulturních podmínkách jeho života. Velká variabilita psychických dispozic a jejich projevů v postojích a chování individua je především důsledkem socio-kulturních vlivů, nikoli vrozených (předprogramovaných) tendencí.“

Socio-kulturní determinací lidské psychiky rozumíme příslušnost člověka ke konkrétnímu sociálnímu a kulturnímu prostředí, v němž žije. Každý člověk se rodí do určité rodiny a ta jako součást určité společnosti a kultury zprostředkovává vlivy kultury a společnosti na jedince. Tyto vlivy se uskutečňují především prostřednictvím rodinné výchovy. Později k vlivu rodiny přistupují vlivy vrstevníků, školy a školní třídy, masových sdělovacích prostředků, sociálních skupin, jichž je člověk členem a vlivy dalších podmínek jeho života ve společnosti. Jedná se o celý systém determinant, které ovlivňují vývoj jedince.

Člověk však není jen pasivním objektem, na který působí společenské a kulturní prostředí. Ani se společenskému a kulturnímu prostředí pasivně nepřizpůsobuje. Utváření osobnosti je výsledkem vzájemného oboplného působení nebo-li interakce jedince a socio-kulturního prostředí.

V průběhu interakce jedince a socio-kulturního prostředí dochází k zespolečenštění lidského jedince a k jeho začleňování do společnosti. Tento proces nazýváme socializací a jeho obsahem je osvojení si lidských forem chování, osvojení si jazyka, velkého množství poznatků, společenských norem a hodnot i kultury

společnosti, v níž vyrůstá. V průběhu socializace, která probíhá po celý život jedince, dochází jak k utváření žádoucích, tak i k utváření nežádoucích vlastností člověka. Společenské prostředí i výchova mohou navozovat nejen pozitivní změny v osobnosti člověka, nýbrž jejich vliv může být i škodlivý. Působení společenského prostředí nemusí být v souladu s cíli výchovy a s harmonickým rozvojem osobnosti. V některých případech může docházet i k negativnímu vlivu sociálního prostředí, případně výchovy, na členy společnosti. Např. výchova, která směřuje k potlačování individuality, tvořivosti a aktivity dětí vážně narušuje jak jejich začleňování do společnosti, tak i jejich vývoj.

I když socializace probíhá v průběhu celého života člověka, zvláště zřetelná je v dětství, kdy probíhá za účasti rodičů (někdy i prarodičů), učitelů, vychovatelů a dalších vzdělávacích a výchovných institucích. Její průběh však nebývá hladký a bezproblémový. Může vést i k narušení vývoje jedince, např. při citové deprivaci nebo při zneužívání a týrání dětí. Důsledkem dlouho trvající deprivace či zneužívání jsou nevratné změny v psychice dětí, které jim ztěžují život v dospělosti.

Psychologickým základem socializace je sociální učení jakožto specifický druh lidského učení, při němž si člověk osvojuje předpoklady pro život ve společnosti. Učí se společné činnosti, sociální interakci a komunikaci, přejímá sociální role. Osvojuje si názory, normy a hodnoty společnosti, postoje a vzorce chování. K základním formám sociálního učení patří posilování, napodobování a identifikace. Již od raného dětství je společensky žádoucí chování dětí dospělými posilováno a nežádoucí chování je trestáno. Dospělí, zejména rodiče, chválí nebo jinak odměňují dítě za chování, které odpovídá normám a zvyklostem rodiny nebo sociální skupiny, k níž patří. Toto odměňování působí jako posilování žádoucího chování, resp. dítě si tím upevňuje odměňované způsoby chování. Jde o instrumentální podmiňování, které popsali Thorndike a Skinner. Naproti tomu trestání má odradit od nežádoucího chování. Podle Čápa /2/ rodiče a vychovatelé často přeceňují odměny a tresty, i když vše nasvědčuje tomu, že již v průběhu předškolního věku získává napodobování převahu nad sociálním posilováním. Např. děti často napodobují agresivní chování dospělých, i když jim dospělí říkají, že nemají být agresivní. Odpovídá to zkušenostem mnohých vychovatelů, kteří odedávna zdůrazňují, že není nad výchovu osobním příkladem.

Avšak nejen rodiče, nýbrž i učitelé a členové sociálních skupin, jejichž je jedinec členem, užívají odměn a trestů k ovlivnění chování jedinců. Sociální odměny a tresty mají často silné účinky, avšak míra jejich účinnosti závisí na mnoha dalších faktorech, k nimž např. patří předcházející zkušenosti jedinců s odměny a tresty, vztah mezi objektem a subjektem výchovného působení, individuální zvláštnosti vychovávaných i vychovávajících atd.

Vedle posilování je další vývojově nejstarší formou sociálního učení napodobování. Napodobování probíhá od raného dětství při osvojování nejrůznějších způsobů chování dítěte, včetně chování ve vztahu k druhým lidem. Dítě napodobuje – často nevědomě – své rodiče, starší děti, jiné osoby ze svého okolí, postavy televizních a filmových příběhů atd. Napodobuje i řeč a mimoslovní komunikaci, včetně projevů emocí. Na základě napodobování si utváří citové vztahy k lidem i k různým činnostem (k učení, ke hře i k práci). Napodobování se podílí i na vzniku různých závislostí, např. na alkoholu, drogách, kofeinu, tabáku, hrách na automatech, počítačových hrách, lécích i na vzniku fobií a úzkostí. Navíc je napodobování často spojeno s odměňováním žádoucího chování, tedy s posilováním. Dítě opětovně získává zkušenost, že chování shodné nebo podobající se chování druhého je odměňováno, zatímco odlišné chování je často trestáno.

Podobné napodobování je učení identifikací. Někteří autoři mezi nimi nedělají rozdíl. Nejde však o jeden a týž druh učení. Zatímco při napodobování dochází k napodobování určitých projevů chování druhého člověka (např. gest, mimiky, způsobu řeči, oblékání atd.), u identifikace dochází ke ztotožnění se s celou osobou druhého člověka, k němuž máme i kladný citový vztah. Dochází ke ztotožnění se s celou osobností člověka, s nímž se identifikujeme, tzn., že přejímáme i jeho názory, postoje, hodnotovou orientaci, způsob myšlení atd. Ztotožňovat se můžeme jak s reálnou osobou, kterou známe, tak i s postavou s filmu, literatury či historie. I když identifikace bývá většinou založena na velmi kladném citovém vztahu jedince k nějakému člověku, kterého si váží a vzhlíží k němu s úctou, existuje i identifikace založená na rozporuplném vztahu nebo dokonce na vztahu negativním. V tomto případě jde však o rozhodnutí jedince být právě protikladem takového špatného vzoru. Např. chlapec, kterého otec neustále a bez příčiny bije, se může rozhodnout, že až bude mít

děti, tak je nikdy nebude bít. Snaha odlišit se od negativního vzoru vyžaduje zralejší osobnost schopnou autoregulace.

Ve styku s druhými lidmi, zejména při společných činnostech, dochází k tomu, že vyvíjející a měnící se člověk postupně přejímá různé společenské role. Vyvíjející a socializující se jedinec postupně přijímá roli dítěte v rodině, roli staršího sourozence, žáka ve třídě, člena sportovního odd. atd. Může přijmout roli výborného žáka, avšak také roli žáka neprospívajícího, vůdce třídy nebo roli třídního šaška či černé ovce, atd. Člověk může plnit v průběhu svého života současně několik rolí, z nichž některé jsou slučitelné a vzájemně se doplňují, zatímco jiné jsou obtížně slučitelné. Role zahrnuje určité povinnosti, práva, způsoby chování, které se od člověka zastávajícího určité role očekávají v jeho prostředí. Některé role člověk ochotně přijímá, přijetí jiných rolí se brání.

Socializace a přijímání sociálních rolí nejsou jen záležitostí vnějšího se přizpůsobení požadavkům společnosti. Při přijímání společenských rolí a požadavků společnosti na chování člověka, který tyto role přijímá, dochází také k zvnitřnění nebo-li k interiorizaci požadavků a sociálních norem, zvláště morálních. Tato interiorizace je však narušována působením mnoha rušivých podmínek, k nimž patří např. nedostatky v modelu rodičů, špatná rodinná výchova, absence působení vrstevníků s kladnými vlastnostmi, působení negativních vzorů a skupin atd.

V této teoretické části se chci věnovat, jak jsem již v úvodu předeslal právě vlivům sociálním, a to především prostředí a výchově. Stručně se tak pokusím charakterizovat význam vlivu rodiny, školy, volného času a kultury.

1.1. Rodina

V dnešní naší moderní společnosti již prakticky nemůžeme hovořit v důsledku společenských změn o tradiční více generační rodině, a to především ve městech kde tradiční rodina ztrácí svůj smysl. Přesto zůstává rodina základním prostředím pro utváření osobnosti dítěte. V tomto prostředí prochází dítě jednotlivými obdobími svého

vývoje, kdy nejintenzivnější růst a vývoj probíhá v době předškolní. Dítě se seznamuje s prostředím ve kterém vyrůstá.

Rodina plní v životě jedince i společnosti několik důležitých funkcí. Je první sociální skupinou v níž dochází k socializaci jedince, který přichází na svět jako individu – tj. biologická jednotka, která se stává lidskou bytostí až v interakci se socio-kulturním prostředím. Pro socializaci dítěte je zejména důležité to, že v rodině nachází jistotu, bezpečí, sociální a emoční podporu a jsou v uspokojovány nejdůležitější potřeby dítěte. Kromě předávání hodnot a tradic předcházejících generací dochází v rodině také k usměrňování chování dítěte, k osvojování s osvojování sociálních (včetně morálních) norem. Dítě se postupně učí žít ve společnosti, do níž se narodilo. Rodina chrání také dítě před nepříznivými a nežádoucími vlivy společnosti, které jsou děti v demokratických společnostech vystaveny (např. vliv běžné konzumace alkoholu, drog aj. některými sociálními skupinami).

Zatímco v minulosti byla pravidla života v rodině přebírána od předcházejících pokolení a příliš se neměnila (tradiční rodina byla patriarchální, vyznačovala se přísnou autoritou otce, již se musely manželka i děti podřizovat). V posledních desetiletích dochází k určité demokratizaci života rodiny a ke změnám ve způsobu života rodin. V posledních desetiletích většina žen není již ekonomicky závislá na svém manželovi, což vede k tomu, že ženy jsou samostatnější, sebevědomější a v případě, že jim manželství nevyhovuje, tak z něho relativně snadno mohou vystoupit. Svědčí o tom i vzrůstající počet rozvodů.

V rodinách dochází i ke změnám názorů na výchovu dětí. V posledních letech jsme i u nás svědky značné liberalizace názorů na to, co dětem povolovat a co zakazovat. Většina odborníků se shoduje v tom, že optimální není ani výchova příliš přísná ani výchova příliš benevolentní. I zde platí že nejlepší je taková „střední cesta“, kdy rodiče stanoví přesně „pravidla hry“, která jsou v rodině dodržována. Rodiče musí být důslední pokud jde o dodržování zásadních pravidel chování a shovívaví mohou být při hodnocení dodržování méně důležitých pravidel, resp. norem, rodinného života.

V posledních letech přibývá dětí, které jsou vychovávány v neúplných rodinách nebo v rodinách, které jsou tvořeny nesezdanými partnery, což může výchovu dětí v takovýchto sociálních skupinách ještě více komplikovat.

Život rodin však neovlivňují jen výše uvedené jevy, ale i socio-ekonomická situace rodiny. Vývoj dětí v rodinách ekonomicky a sociálně slabších je zcela jiný než v rodinách, které jsou ekonomicky a sociálně silné. Vzhledem k tomu, že počet dětí v rodině ovlivňuje její ekonomickou úroveň, dochází k tomu, že v rodinách je jen malý počet dětí, což nezabezpečuje ani přirozenou reprodukci obyvatelstva. Vláda se proto snaží řešit tento problém různými opatřeními.

O tom, že pro zdravý vývoj dítěte je rodinné prostředí, v němž se utváří základ jeho osobnosti, jedním z nejdůležitějších činitelů jeho vývoje svědčí zejména ty případy, kdy došlo k selhání výchovného vlivu rodiny na utváření osobnosti dítěte. Nejsou to jen případy psychické deprivace či subdeprivace nebo týrání a zneužívání dětí, ale i nedostatky ve výchově dětí ze strany rodičů. Např. pokud chybí kontrola dítěte ze strany rodičů nebo je nedostatečná (to jsou ty případy, kdy si „dítě může dělat, co chce“), respektive nedůsledná. To deformuje vývoj dítěte a vede to k tomu, že dítě se nenaučí poslouchat a podřizovat se nějaké autoritě, nenaučí se držet slovo a dokončit započatou činnost. Negativně působí na dítě i negativní emocionální vztah rodičů vůči dítěti nebo nejednotné výchovné působení rodičů nebo rodičů a prarodičů. Nejednotné výchovné působení dětí neerotizuje a zbavuje je pocitu jistoty a bezpečí v rodině, které děti pro svůj zdravý vývoj potřebují.

S. Freud v této souvislosti hovoří o sociální realitě, které se musí dítě především přizpůsobovat. Má tím však na mysli příkazy, zákazy, očekávání a přání dominantních osob jeho bezprostředního okolí. Na prvním místě jsou to rodiče – matka a otec. Jejich laskavý, pečovatelský vztah dítě prožívá jako základní zdroj životní jistoty a narušení tohoto vztahu se mu často jeví jako ohrožení, které spočívá v konfliktu mezi dítětem a klíčovými osobami jeho sociálního okolí. Řešením těchto krizových situací je identifikace s rodiči – na jejím základě se přání a očekávání otce či matky transformují ve vnitřní, morální principy regulace prožívání a chování. Jinými slovy – to, co rodiče považují za správné a na dítěti žádají, se na základě ztotožnění s nimi stává správným a žádoucím i z hlediska dítěte samého; nemusí to už na něm z vnějšku vyžadovat rodiče,

ale dítě samo to od sebe vyžaduje, samo si to ukládá, samo se kontroluje apod. Prostřednictvím mechanismu identifikace se vnější regulující autorita rodičů zvnitřňuje, přetváří se ve vnitřní, autoregulující psychickou instituci dítěte, v „nadjá“ (superego). Vznik psychické instance nadjá je podle Freuda klíčovou událostí v utváření osobnosti a vzniká v rozmezí 2,5-5 let života dítěte / 3, str.41/.

Dítě v ranném dětství vše daleko více prožívá a proto je nutný velice citlivý přístup ze strany rodičů a všech blízkých. To se týká především výchovy, ta je důležitou složkou v utváření osobnosti jedince. Výchova nás provází sice celý život, ale nejvíce nás ovlivní v dětství, a jsou to právě rodiče a rodinné prostředí ve kterém výchova začíná.

Ve výchově se dá udělat spousta chyb a dítě si pak následky špatné výchovy odnáší sebou do života a stejné chyby pak aplikuje při výchově svých dětí. Výchova může být buď příliš tvrdá, Z. Helus v knize Dítě v osobnostním pojetí píše o důsledcích autoritářské výchovy nebo zlu černé pedagogiky, nebo příliš liberální což se projevuje u nás především v posledních letech. Jak autoritářská tak liberální výchova by měly být uplatňovány pouze okrajově. Výchova musí být přiměřena věku a osobnosti dítěte, a především musí být uplatněn citlivý přístup.

Stejně tak jako o výchově se dá mluvit o vlivu rodinného prostředí, u dítěte se tak vytváří jakýsi vzorec chování, který je samozřejmě ovlivňován spoustou vlivů které přichází z vnějšku, to znamená mimo rodinu.

Jako příklad mohu uvést otce násilníka, který týrá svou ženu a dítě. Pokud chlapec vyroste v takové rodině, a považuje toto prostředí za normální, identifikuje se s tímto prostředím je velmi pravděpodobné že v dospělosti bude mít také násilnické sklony. Stejně tak u dívky je určitá pravděpodobnost že si najde muže se sklony k násilí.

Aby se těmito patologickým jevům ve společnosti dalo předcházet, jsou harmonické rodinné prostředí a kvalitní výchova velice důležité. Tam kde toho nelze dosáhnout sehrává důležitou roli škola, popřípadě sociální pracovníci a vhodně zvolené volnočasové aktivity.

Nejdůležitější pro rozvoj dítěte je předškolní věk, kdy rodiče „připraví dítě na školní docházku“. Vstupem do školy pak dítě opouští poprvé na několik hodin prostředí rodiny a spoluzodpovědnost za výchovu tak z části připadá na školu. Rodina však i nadále zůstává základním socializačním činitelem.

Příkladem toho, že rodinu zatím nedokážeme ničím nahradit jsou děti vyrůstající v dětských domovech. O děti v dětských domovech bývá po materiální stránce dobře postaráno, nesetkají se však s běžnými činnostmi, jako placení nájemného, nákupy, vaření a chod běžné domácnosti. V životě pak mají potíže postarat se o vlastní domácnost třeba z důvodu, že neznají hodnotu peněz.

Na tyto problémy se však v budoucnu najde lék, třeba v podobě sos vesniček kde se náhradní matky snaží dětem vytvořit rodinné prostředí, ve kterém se děti setkají se stejnými činnostmi jako jejich vrstevníci a budou se tak moci v těchto činnostech lépe rozvíjet.

1.2. Škola

Škola je instituce, která má jako cíl výchovu, vzdělávání a socializaci jedince. Můžeme tak v současnosti hovořit o komplexní edukační péči.

Vývoj dítěte významně ovlivní mateřská škola, která má za cíl připravit dítě na základní školní docházku, a to především formou socializace, kdy se dítě dostává do společnosti vrstevníků a společně zde rozvíjejí své schopnosti a dovednosti. Podmínkou základní školní docházky je tzv. školní způsobilost. V České republice se do prvního ročníku základní školy mohou přijímat pouze děti, které k 1. září dovrší šesti let věku.

Samo dovršení šestého roku věku a posouzení tělesného vývoje neříká však nic významného o tom, jak se dítě ve škole pracovně a sociálně zařadí, jak bude celkově prospívat. „Na dobrém začátku všechno záleží.“ Tato Komenského slova platí i pro začátek školní docházky. Vážné obtíže či selhání na samém začátku školní dráhy srážejí dítě v jeho motivaci a ohrožují splnění podstatného úkolu školního věku, kterým je

osvědčit výkonnost v konfrontaci s druhými. Záleží proto na tom, aby děti vstupovali do školy zralé / 5, str.41/.

Vstup do školy je pro dítě i rodinu významnou událostí. Osobnostní vývoj nabírá nové kvality, která se postupně, během celé školní docházky, naplňuje v širokém spektru svých projevů a důsledků. To je důvod, proč bývá vstup do školy označován jako zlomová událost, kdy se poměrně ostře od sebe oddělí dvě fáze dětského věku / 3, str.187/.

Z. Helus / 3, str.187-190/ uvádí pět změn, které onu výše zmíněnou „zlomovost“ navozují:

1. Dítě je vstupem do školy vystaveno soustavnému vzdělávacímu působení, zabezpečenému vyučováním
2. Dítě je svým vstupem do školy uváděno do nových rytmů strukturování času
3. Dítě je uvedeno do nového postavení, resp. statusu; učí se realizovat nové životní role a mezilidské vztahy
4. Dítě je uvedeno do celé řady nových aktivit, skrze něž objevuje nové skutečnosti
5. Dítě je uvedeno do nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí

Dnes již nemůžeme zjednodušeně rozdělit výchovu a vzdělávání na žáka jako objekt a pedagoga jako subjekt výchovy, jak by tomu bylo možné např. v pojetí Herbarta. Víme že vzdělání je celoživotní proces. Sebevýchova a sebevzdělávání je významnou součástí rozvoje osobnosti, a škola by k tomuto procesu měla nenásilnou formou dopomoci. Škola, ale i rodina má obrovský význam v podobě pozitivní motivace žáka v jeho rozvoji a vzdělávání. Na žáka by zde měli být kladeny přiměřené nároky vzhledem k jeho schopnostem a dovednostem. Tomu odpovídá i obsah učiva v jednotlivých ročnících základní školy. Na rozvoj osobnosti nepůsobí jen forma a obsah učiva, ale vedle množství ostatních vlivů i školní prostředí.

Školní prostředí působí na osobnost obsahovou náplní, typem sociální interakce a komunikace, úrovní třídy, osobnostmi učitelů, a také svou složkou materiální (vzdálenost od bydliště, vybavení apod.). J. A. Komenský vyslovil názor, že je šťastná škola kde se všemu učí jen vzory. Necht' se mládež učí ne pro školu, ale pro život / 4, str.84/.

V souvislosti ze školou musím opět zmínit že osobnost je formována mnoha činiteli a jejich vzájemnou interakcí. Jako příklad si dovoluji uvést senzomotorické učení.

Senzomotorické učení je takový druh učení, kterým získáváme předpoklady k vykonávání činností náročných na vnímání, pohyby a vzájemné spojení vjemů s pohyby. Takových učení je velmi mnoho a mají velký význam: patří sem všechny druhy tzv. fyzické práce, ale také sportovní činnosti a hra na hudební nástroje. Senzomotorické učení probíhá tehdy, když se dítě učí chodit, manipulovat s předměty, ve škole při vyučování psaní, kreslení a rýsování, při práci v dílnách, při osvojování speciálních výkonů na středních zdravotnických školách, ve sportu, při vojenském výcviku aj. / 2, str.173/.

Škola sehraává v rozvoji činností velký význam, například v přípravě žáků na výkon budoucího povolání. Na SOU u žáků druhých a třetích ročníků probíhá výuka v týdenních cyklech, kdy se střídá teoretické a praktické vyučování. Sám jsem měl možnost strávit nějaký čas na jednom učilišti, kde jsem čerpal podklady pro praktickou část této práce. Učitelé a mistři odborného výcviku se zde snaží, aby si žáci co nejlépe osvojili činnosti, které pak uplatní ve svém budoucím povolání.

1.3. Volný čas a kultura

V průběhu školní docházky děti tráví stále více volného času se svými vrstevníky, tím a s rostoucím věkem dětí vrůstá jejich socializační vliv, a to především ve smyslu oslabení rodičovské autority.

Vzniká zde i tzv. zpětná socializace, při které děti dnes běžně uvědoměle či neuvědoměle ovlivňují rodiče ve formách trávení volného času, stravovacích návyků, spotřebních vzorech, nákupních zvyklostech, technických dovednostech, využívání komunikačních technologií / 14, str.27/.

J. Čáp uvádí o vztazích mezi působením dospělých a skupiny vrstevníků toto: Skupina vrstevníků formuje u dítěte některé rysy osobnosti – zejména některé aspekty vztahů k lidem, volných vlastností a specifických zkušeností – efektivněji než sama rodina a škola. Je žádoucí vzájemné doplňování všech uvedených činitelů. Skupina vrstevníků také pomáhá vymanit se z počáteční nadměrné závislosti na rodině / 2, str.266/.

Velký význam při utváření osobnosti dítěte má sport. A. Sekot v této souvislosti hovoří o socializaci sportem. Angažovanost dětí na neformálních i organizovaných formách sportu je především ovlivněna dostupností příležitostí, podporou rodinných příslušníků a kamarádů. V účasti na sportovních aktivitách se však objevuje rozdíl v příslušnost k pohlaví dětí, který je podporován kulturními zvyklostmi.

Alternativou pro účast na sportovních aktivitách může být zapojení se do činnosti dětských a mládežnických organizací, kde děti rozvíjejí nejen své pohybové schopnosti, ale i vědomosti a různé dovednosti. Dětské organizace jako je Junák, Česká tábornická unie, Pionýr a další, jsou především zaměřeny na volno-časové aktivity, organizují letní tábory a výlety do přírody.

V rámci volného času je významným činitelem utváření osobnosti kultura, ve smyslu divadla, kina, výstavy, koncerty, knihy a hromadné sdělovací prostředky. B. Kraus je toho názoru že se má vliv hromadných sdělovacích prostředků usměrňovat. Rozhodující roli zde má zřejmě rodina. Nejsou asi rozumné formy zákazů, ale rodiče by se měli na zvolené pořady dívat s dětmi, respektovat jejich emoce, později o programu hovořit, vysvětlovat např. kde končí realita a začíná fikce / 6, str.139/.

Závěrem teoretické části bych se ještě zmínil o působení „ulice“. Čím méně času bude dítě trávit v rámci organizovaných volno-časových aktivit, jako je sport a různé mládežnické oddíly, popřípadě koníčky, které ho mohou pozitivně formovat, tím více času stráví doma u televize nebo počítače, popřípadě právě na ulici. Poslední tři jmenovaní činitelé mohou ve vzájemné interakci působit velice negativně, a to tak že se dítě pokusí poznatky získané z počítačových her a filmů uplatnit v praxi. Příliš volného času, bezcílně tráveného s vrstevníky může také vést k experimentování s drogami a drobné trestné činnosti.

1.4. Dílčí závěry

Jednotlivé složky sociálního prostředí neovlivňují jedince izolovaně a nezávisle na sobě. Během vývoje člověka dochází nejen k interakci mezi ním a vlivy společnosti, ale i ke vzájemné interakci mezi působícími činiteli vývoje, resp. výchovnými vlivy. Vzhledem k tomu, že věnují ve své práci pozornost vlivu rodiny, školy a trávení volného času na vývoj žáků, musím respektovat skutečnost, že působení těchto vlivů může být v souladu nebo v nesouladu.

Školní prostředí neovlivňuje jen žáky, nýbrž prostřednictvím žáků ovlivňuje i rodinu. Škola sděluje rodičům informace o prospěchu a chování dítěte a v některých případech vybízí rodiče i k potrestání dítěte. Avšak interakce mezi rodinou a školou je vzájemná. Rodiče sledují prospěch i chování žáků ve škole. Zatímco úspěchy svých dětí ve škole se rodiče rádi chlubí, neúspěchy svých dětí často svádějí na učitele. Vztah rodičů ke škole a k učitelům je dalším faktorem, který ovlivňuje vývoj dítěte.

V dnešní době mají rodiče možnost ovlivnit i dění ve škole prostřednictvím svých volených zástupců ve školních radách, které se spolupodílejí na řízení škol. Rodiče však často své možnosti ovlivňovat život svých dětí ve škole nevyužívají a omlouvají to tím, že mají málo času.

Školy také nabízejí žákům možnost zájmového nebo sportovního vyžití po vyučování. Mohou tak ovlivnit trávení volného času žáků a umožnit jim jeho smysluplné využití. Ovlivňují tak trávení volného času žáků a přispívají k jejich harmonickému rozvoji i po vyučování.

Trávení volného času žáků však mohou ovlivnit i jejich rodiče. A to nejen tím, co svým dětem zaplatí (jaké kroužky či sportování), ale především osobním příkladem, tj. tím, jak oni tráví svůj volný čas.

Vývoj dítěte je tedy výsledkem vzájemného působení mnoha činitelů podílejících se na jeho vývoji. Jejich vliv může být v souladu a také v souladu s celospolečensky uznávanými cíli výchovy členů společnosti nebo mohou být

v disharmonickém vztahu. Účinek výchovného působení se v případě nesouladu mezi složkami výchovného působení oslabuje, což je z hlediska všestranného a harmonického vývoje dítěte nežádoucí.

2. Praktická část

Pro svou bakalářskou práci jsem potřeboval nasbírat nějaký materiál, který bude mít určitou vypovídací hodnotu. Rozhodl jsem se pro provedení průzkumu formou dotazníku. Použitý dotazník jsem vytvořil pro závěrečnou práci DPS na Institutu mezioborových studií Brno s tím záměrem, že bude využit i pro Bakalářskou práci, kde se naskýtá daleko větší možnost podrobnějšího zpracování nasbíraného materiálu a interpretaci výsledků.

I když práce pojednává o vlivu společenského prostředí na osobnost dítěte, tak jsem empirický výzkum provedl u učňů stavebního učiliště, tzn. u adolescentů a nikoli u dětí v pravém slova smyslu. Protože i učně ovlivňuje stejné společenské prostředí jako děti. Na rozdíl od dětí však na adolescenty mají větší vliv vrstevníci a další vlivy než rodiče a škola.

V práci se zaměřím na vyhodnocení a statistické zpracování otázek, které vypovídají o vlivu společenského prostředí na utváření osobnosti žáků.

2.1. Cíl výzkumu

Cílem empirického výzkumu je posoudit vlivy sociálního prostředí ovlivňující vývoj dospívajících žáků a na základě zjištěných faktů navrhnout opatření k posílení vlivů žádoucích, případně eliminování vlivů nežádoucích.

2.2. Příprava průzkumu

Průzkum byl proveden formou dotazníku (je součástí přílohy), který obsahuje 23 otázek. Otázky jsem formuloval tak aby si žák sám mohl zvolit formu odpovědi která mu nejlépe vyhovuje. Jde o kombinaci uzavřených a otevřených otázek. Odpověď na uzavřenou otázku se lépe zpracovává, je na ni jednoznačná odpověď a tím neklade vysoké nároky na vyjadřovací schopnost respondenta, na druhou stranu respondenta omezuje v možnosti projevit svůj názor, nebo ho vedou k sugestivně skreslené odpovědi.

První až šestá otázka má stanovenou jasnou odpověď a – d, pokud si žák s těchto variant nevybere, může napsat vedle svou vlastní odpověď. U sedmé až devatenácté otázky jsou odpovědi pouze ano, ne. Pokud žák zvolí ano má možnost na otázku odpovědět přesněji. Dvacátá otázka má stejnou možnost odpovědi a – d jako prvních šest. U posledních tří otázek žák odpoví dle vlastního uvážení.

2.3. Provedení průzkumu

Průzkum byl proveden na Středním odborném učilišti stavebním v Brně, v roce 2005. Jedná se o poměrně rozsáhlý areál postavený dle mého odhadu někdy v polovině osmdesátých let minulého století, uniformní zástavba panelákového typu. Výhodou je, že jsou zde soustředěny učebny pro teoretickou výchovu, praxi, kuchyně s jídelnou, internát a sportoviště v jednom místě, a odpadá tak složitý přesun žáků. Samotné učebny a chodby na mě působily poněkud „sedě“. Žákům by v jejich rozvoji jistě prospělo podnětější prostředí.

Pro provedení průzkumu jsem zvolil žáky prvních ročníků, ve věku 15let. Vzhledem ke zvolenému oboru se jednalo pouze o chlapce. Kvůli malému počtu žáků v jednotlivých třídách jsem musel průzkum provést ve třech prvních ročnících. Výběr tříd byl proveden náhodně. V prvním ročníku studia mechanik opravář pro plynárenská zařízení se průzkumu zúčastnilo 18 žáků, zámečníků 13 žáků a zedníků 18 žáků. Celkem bylo rozdáno 49 dotazníků, všechny byly vyplněny a vráceny. Čas který žáci k vyplnění potřebovali, se pohyboval mezi 20 – 30 minutami. V každé třídě jsem byl při vyplňování osobně přítomen, žáky seznámil s důvody a obsahem dotazníku a zodpověděl případné dotazy.

2.3.1. Zpracování shromážděného materiálu

Otázka č. 1

Kdo vám pomáhal s učením na základní škole?

- a) otec
- b) matka
- c) sourozenci
- d) nikdo se semnou neučil

Otázka měla za cíl zjistit, jaký mají rodiče zájem o studijní výsledky dětí, popřípadě do jaké míry se na nich podílejí.

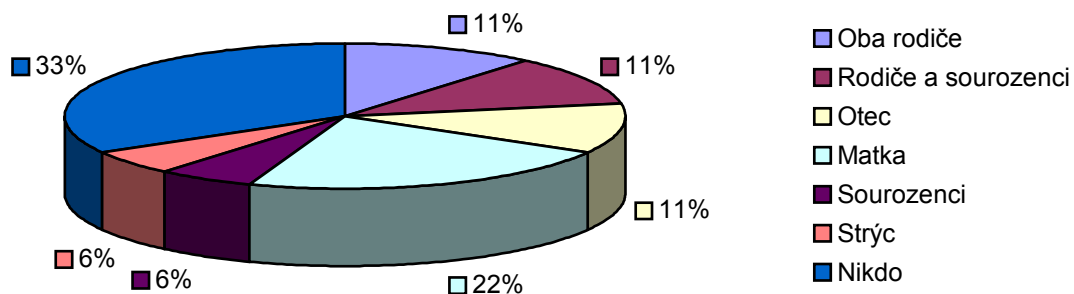
Žáci zde kombinují několik odpovědí – otec, matka; matka, sourozenci; otec, matka, sourozenci. Jeden respondent uvedl strýc.

Souhrn odpovědí:

	Oba rodiče	Rodiče a sourozenci	Otec	Matka	Sourozenci	Strýc	Nikdo se semnou neučil	Celkem
Plynaři	2	2	2	4	1	1	6	18
Zámečníci	4	1	0	5	0	0	3	13
Zedníci	5	4	1	1	0	0	7	18
Celkem	11	7	3	10	1	1	16	49

Procentuelní vyhodnocení:

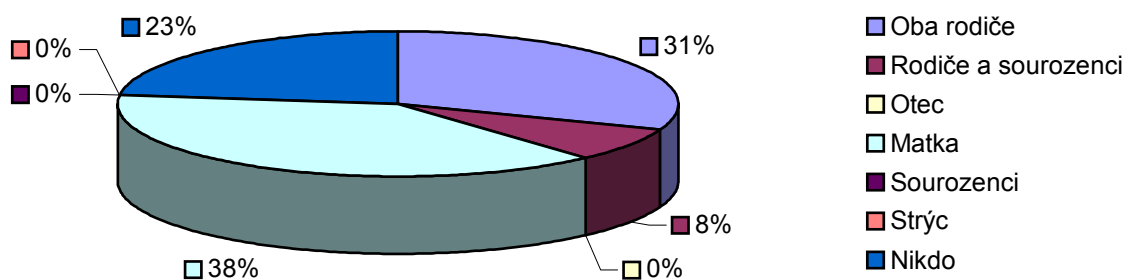
Plynaři

Graf 1.1.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že ve třídě plynařů je 67% žáků se kterými se rodiče do školy připravovali a 33% žáků kterým se rodiče nevěnovali.

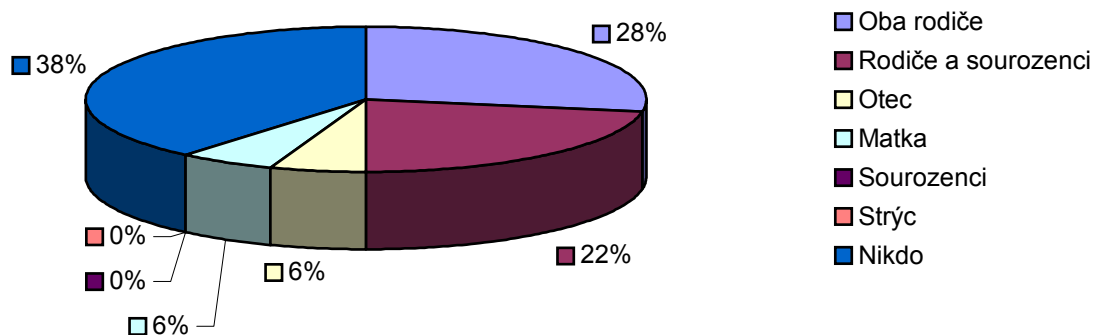
Zámečníci

Graf 1.2.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že ve třídě zámečnicků je 77 % žáků se kterými se rodiče do školy připravovali a 23 % žáků kterým se rodiče nevěnovali.

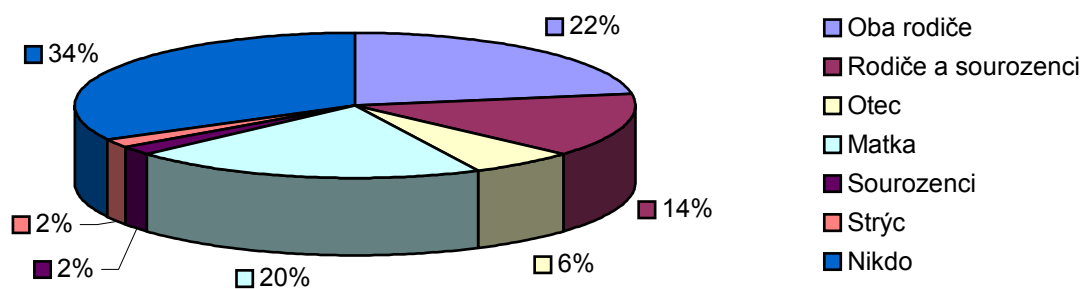
Zedníci

Graf 1.3.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že ve třídě zedníků je 62 % žáků se kterými se rodiče do školy připravovali a 38 % žáků kterým se rodiče nevěnovali.

Celkem odpovědělo

Graf 1.4.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 66 % žáků se kterými se rodiče do školy připravovali a 34 % žáků kterým se rodiče nevěnovali.

Otázka č.2

Jaké byli na základní škole vaše studijní výsledky?

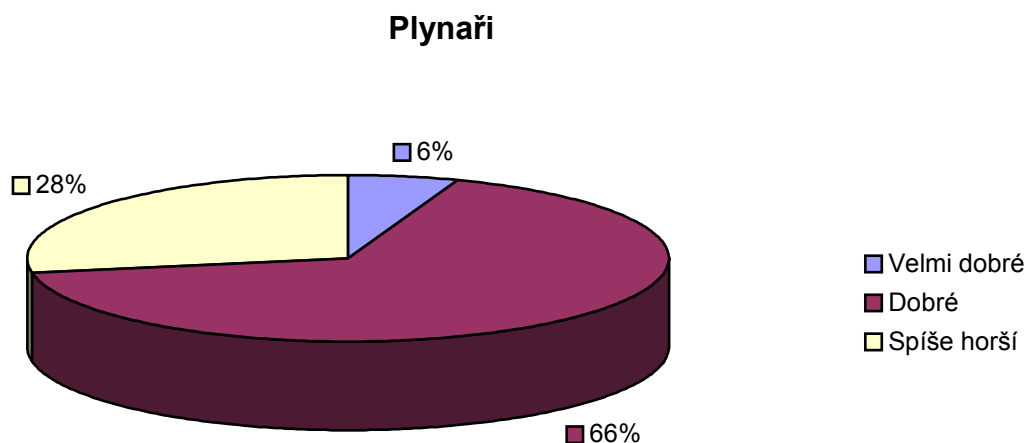
- a) velmi dobré
- b) dobré
- c) spíše horší

Otázka měla za cíl zjistit, vliv rodičů na studijní výsledky dítěte.

Souhrn odpovědí:

	Velmi dobré	Dobré	Spíše horší	Celkem
Plynaři	1	12	5	18
Zámečníci	0	5	8	13
Zedníci	0	10	8	18
Celkem	1	27	21	49

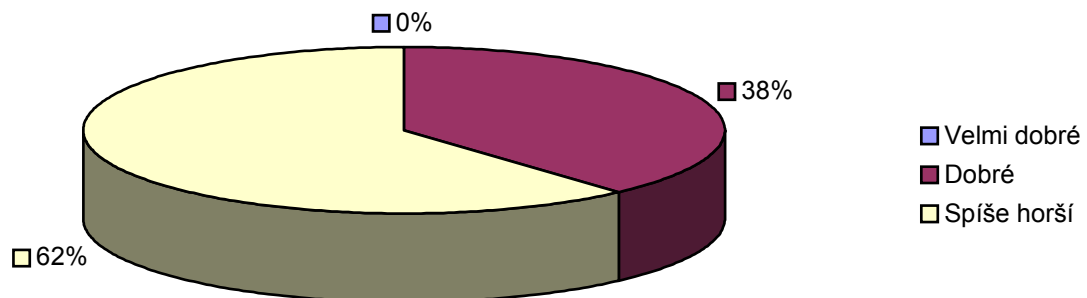
Procentuelní vyhodnocení:

Graf 2.1.

V procentuelním hodnocení studijních výsledků připadá 6 % na velmi dobré, 66 % na dobré a 28 % na spíše horší výsledky.

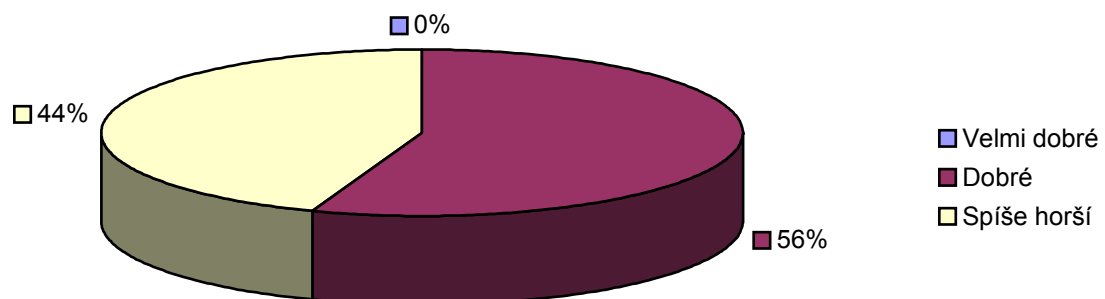
Zámečníci

Graf 2.2.

V procentuelním hodnocení studijních výsledků připadá 38 % na dobré a 62 % na spíše horší výsledky.

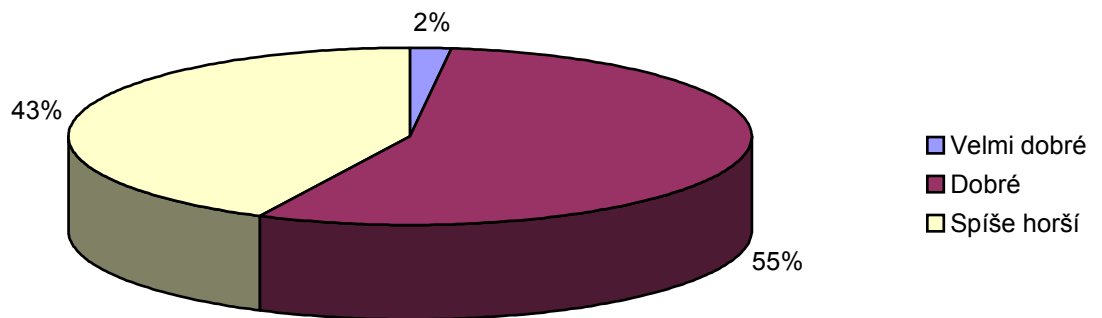
Zedníci

Graf 2.3.

V procentuelním hodnocení studijních výsledků připadá 56 % na dobré a 44 % na spíše horší výsledky.

Celkem odpovědělo

Graf 2.4.

V procentuelním hodnocení studijních výsledků připadají 2 % na velmi dobré, 55 % na dobré a 44 % na spíše horší výsledky.

Otázka č.3

Jak jste si vybrali studijní obor?

- a) rozhodli za mne rodiče
- b) po vzájemné domluvě s rodiči
- c) poradili mi kamarádi
- d) rozhodoval jsem se sám

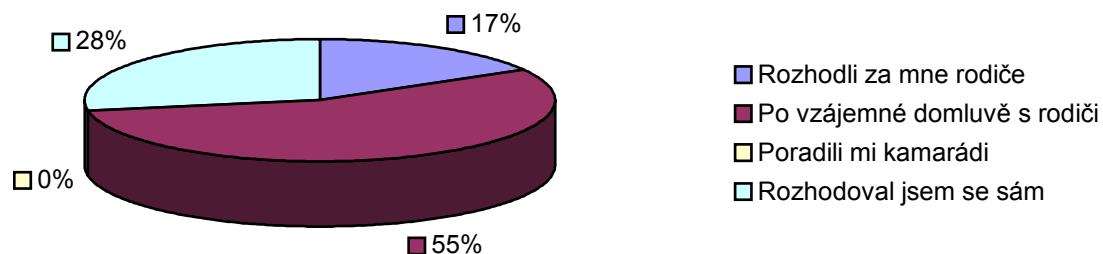
Otázka měla za cíl zjistit, jakou roli při tak důležitém rozhodnutí hrají rodiče a kolik dětí se již dokáže rozhodovat samo bez pomoci rodičů.

Souhrn odpovědí:

	Rozhodli za mne rodiče	Po vzájemné domluvě s rodiči	Poradili mi kamarádi	Rozhodoval jsem se sám	Celkem
Plynaři	3	10	0	5	18
Zámečníci	0	5	1	7	13
Zedníci	0	7	1	10	18
Celkem	3	22	2	22	49

Procentuelní vyhodnocení:

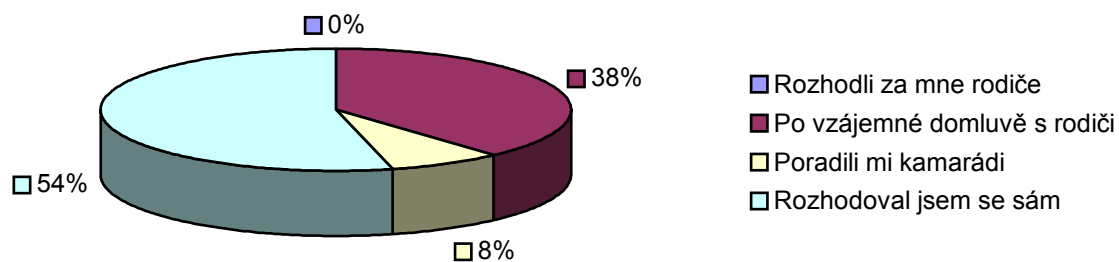
Plynaři

Graf 3.1.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 55 % žáků, kteří si svůj učební obor zvolilo po vzájemné domluvě s rodiči, 28 % žáků se rozhodovalo samo a za 17 % žáků rozhodli rodiče.

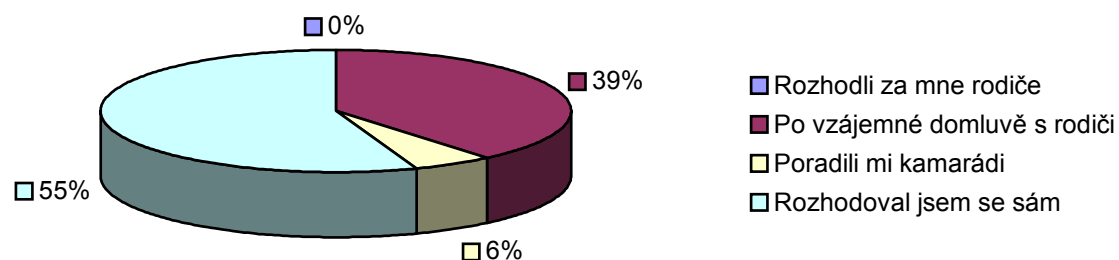
Zámečníci

Graf 3.2.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 38 % žáků, kteří si svůj učební obor zvolilo po vzájemné domluvě s rodiči, 54 % žáků se rozhodovalo samo a 8 % žáků se radilo s kamarády.

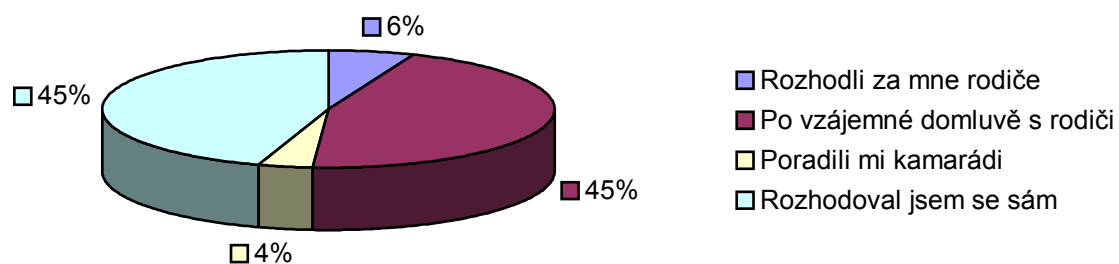
Zedníci

Graf 3.3.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 39 % žáků, kteří si svůj učební obor zvolilo po vzájemné domluvě s rodiči, 55 % žáků se rozhodovalo samo a 6 % žáků se radilo s kamarády.

Celkem odpovědělo

Graf 3.4.

Z celkového vyhodnocení otázky vyplívá shodný počet žáků, kteří se rozhodli sami a těch, kteří si studijní obor vybrali po domluvě s rodiči, v obou případech je to 45 % žáků. Za 6 % žáků rozhodli rodiče a 4 % tvoří ti, kterým radili kamarádi.

Otázka č.4

Jak jste spokojeni se svým studijním oborem?

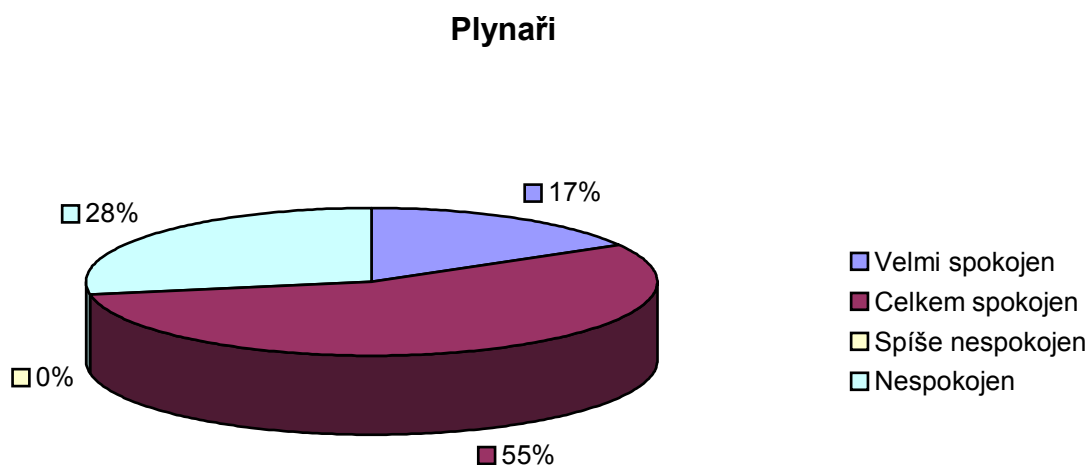
- a) velmi spokojen
- b) celkem spokojen
- c) spíše nespokojen
- d) nespokojen

Cílem této otázky bylo zjistit spokojenost žáků se zvoleným oborem, protože tento faktor může výrazně ovlivnit studijní prospěch žáků, vztah k oboru a možnost dalšího uplatnění v praxi.

Souhrn odpovědí:

	Velmi spokojen	Celkem spokojen	Spíše nespokojen	Nespokojen	Celkem
Plynaři	3	10	0	5	18
Zámečníci	1	7	2	3	13
Zedníci	4	13	0	1	18
Celkem	8	30	2	9	49

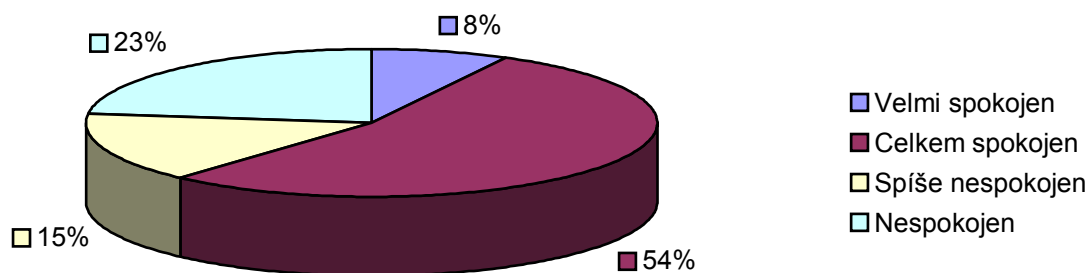
Procentuelní vyhodnocení:

Graf 4.1.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 55 % žáků, kteří jsou se svým učebním oborem spokojeni, nespokojeno je 28 % žáků a velmi spokojeno je 17 % žáků.

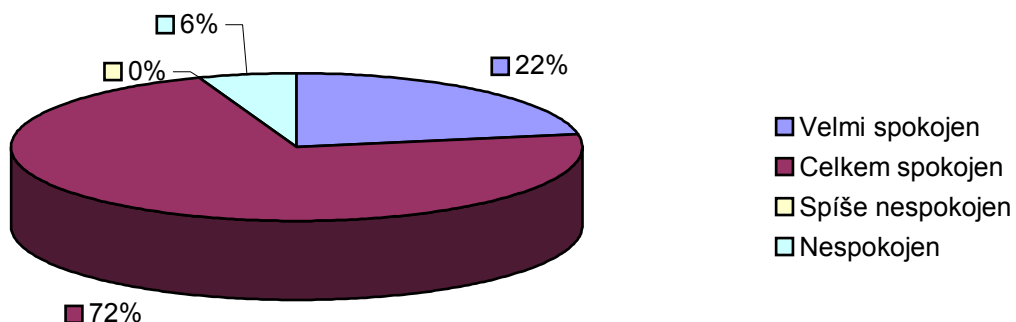
Zámečníci

Graf 4.2.

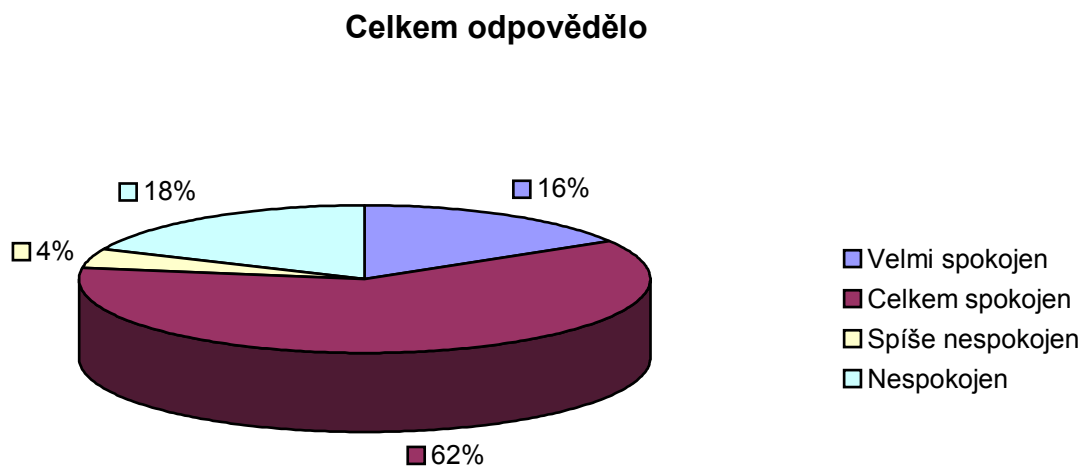
Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 54 % žáků, kteří jsou se svým učebním oborem spokojeni, nespokojeno je 28 % žáků, 15 % je spíše nespokojeno a velmi spokojeno je 8 % žáků.

Zedníci

Graf 4.3.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že tato skupina žáků je daleko nejspokojenější z volbou oboru. Celkem spokojeno je zde 72 % žáků, 22 % je dokonce velmi spokojeno a nespokojeno je pouze 6 % žáků.

Graf 4.4.

V celkovém počtu je celkem spokojeno 62 % žáků, nespokojeno se cítí 18 % žáků, velmi spokojeno je 16 % a spíše nespokojena jsou 4 % žáků.

Otázka č.5

Chcete po skončení studia pracovat v oboru?

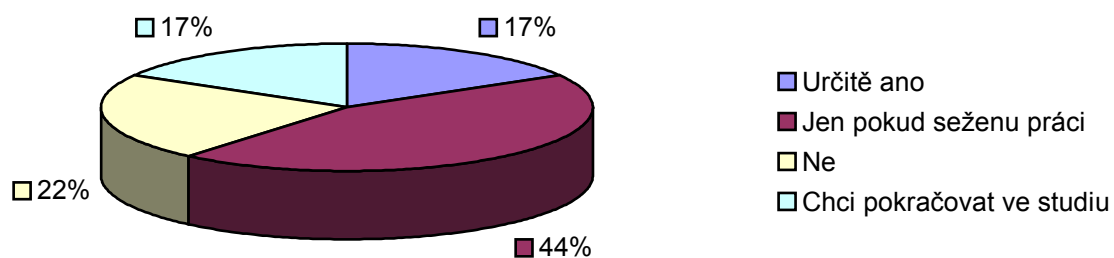
- a) určitě ano
- b) jen pokud seženu práci
- c) ne
- d) chci pokračovat ve studiu

Souhrn odpovědí:

	Určitě ano	Jen pokud seženu práci	Ne	Chci pokračovat ve studiu	Celkem
Plynaři	3	8	4	3	18
Zámečníci	3	5	5	0	13
Zedníci	5	8	3	2	18
Celkem	11	21	12	5	49

Procentuelní vyhodnocení:

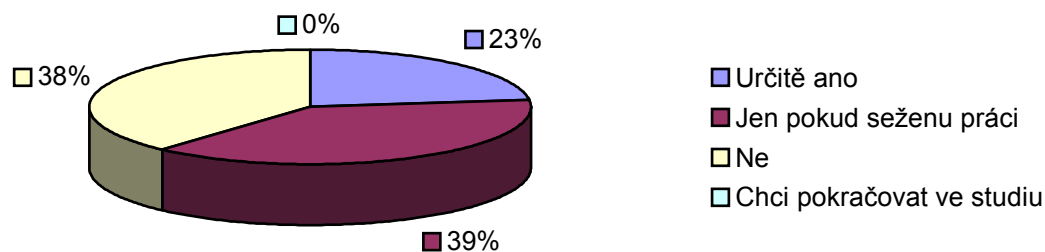
Plynaři

Graf 5.1.

Z výše uvedeného grafu vyplývá že, z celkového množství je 44 % žáků kteří chtějí po skončení studia pracovat v oboru jen pokud seženou práci, 22 % žáků v oboru pracovat nechce, shodně po 17 % žáci odpověděli že určitě ano a 17 % chce dále pokračovat ve studiu.

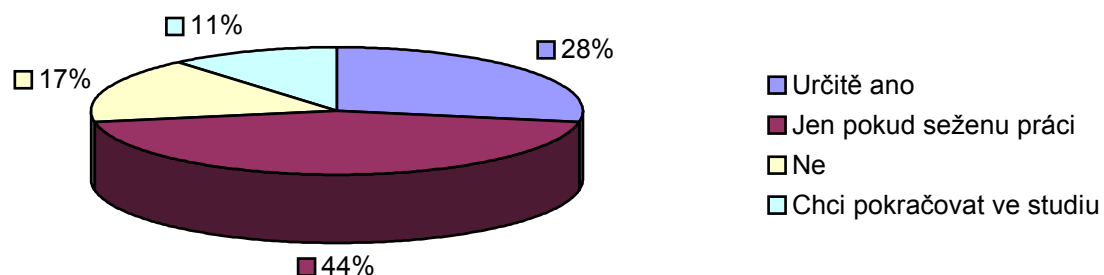
Zámečníci

Graf 5.2.

Z výše uvedeného grafu vyplívá že, z celkového množství je 39 % žáků, kteří chtějí po skončení studia pracovat v oboru jen pokud seženu práci, 23 % žáků odpovědělo že určitě ano a 38 % žáků v oboru pracovat nechce.

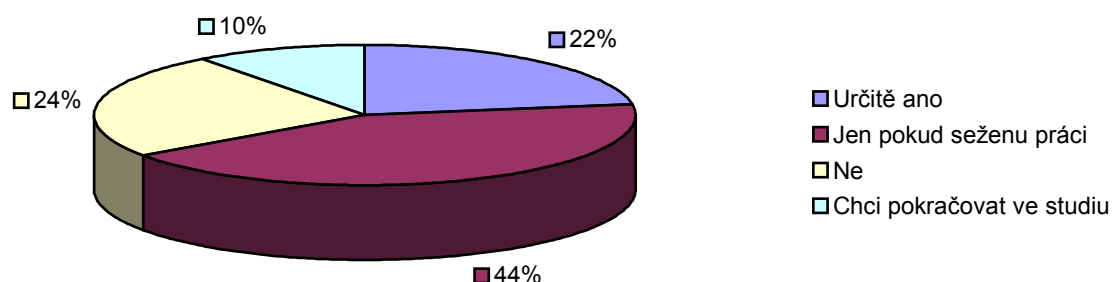
Zedníci

Graf 5.3.

Z výše uvedeného grafu vyplívá, že z celkového množství je 44 % žáků, kteří chtějí po skončení studia pracovat v oboru jen pokud seženu práci, 28 % žáků odpovědělo určitě ano, 17 % žáků v oboru pracovat nechce a 11 % žáků chce dále pokračovat ve studiu.

Celkem odpovědělo

Graf 5.4.

Z celkového počtu žáků odpovědělo na otázku, jestli chtějí po skončení studia pracovat v oboru 44 % jen pokud seženu práci, to vypovídá o jejich určitém reálném pohledu na situaci, která je na trhu práce. 22 % žáků odpovědělo určitě ano, to může znamenat, že práci již mají zajištěnou a nebo mají o daný obor takový zájem, že budou dělat vše proto, aby práci v oboru získali. 24 % žáků nemá zájem o práci v oboru a 10 % z celkového počtu chce pokračovat ve studiu.

Otázka č.6

Jak trávíte svůj volný čas?

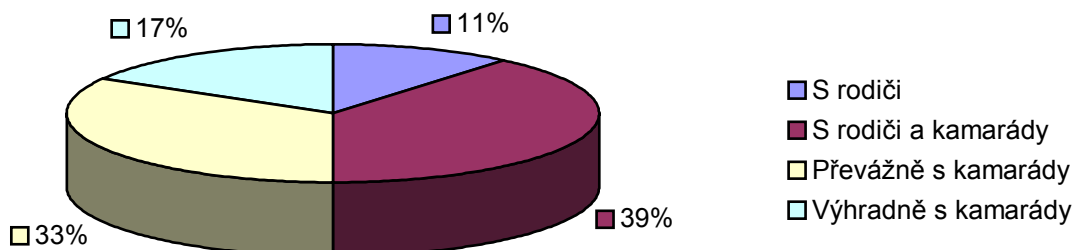
- s rodiči
- s rodiči a kamarády
- převážně s kamarády
- výhradně s kamarády

Souhrn odpovědí:

	S rodiči	S rodiči a kamarády	Převážně s kamarády	Výhradně s kamarády	Celkem
Plynaři	2	7	6	3	18
Zámečníci	0	4	5	4	13
Zedníci	0	4	9	5	18
Celkem	2	15	20	12	49

Procentuelní vyhodnocení:

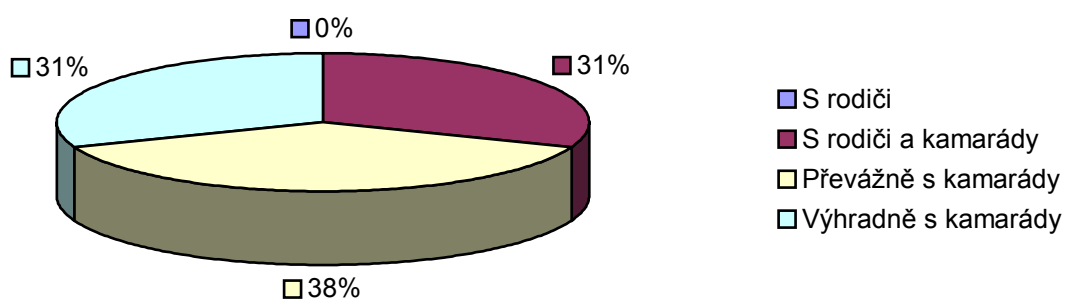
Plynaři

Graf 6.1.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že 39 % žáků tráví svůj volný čas s rodiči a kamarády, 33 % převážně s kamarády, 17 % výhradně s kamarády a 11 % uvedlo že svůj volný čas tráví s rodiči.

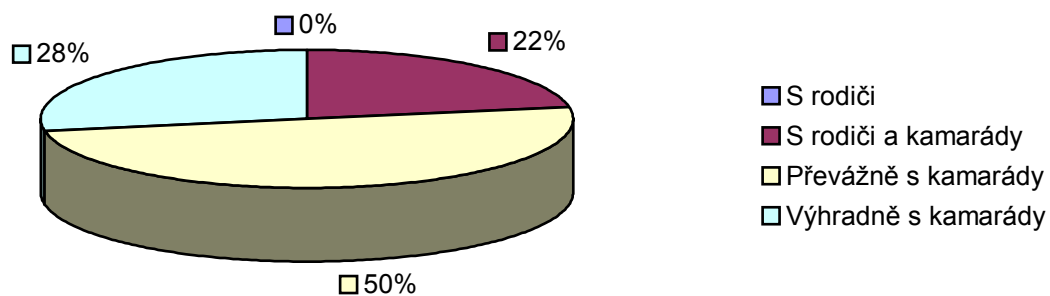
Zámečníci

Graf 6.2.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že 38 % žáků tráví svůj volný čas převážně s kamarády, 31 % s rodiči a kamarády, 31 % výhradně s kamarády.

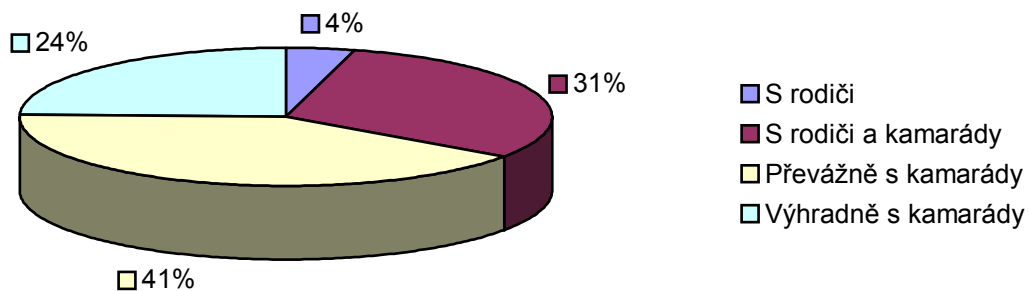
Zedníci

Graf 6.3.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že 50 % žáků tráví svůj volný čas převážně s kamarády, 28 % výhradně s kamarády a 22 % s rodiči a kamarády.

Celkem odpovědělo

Graf 6.4.

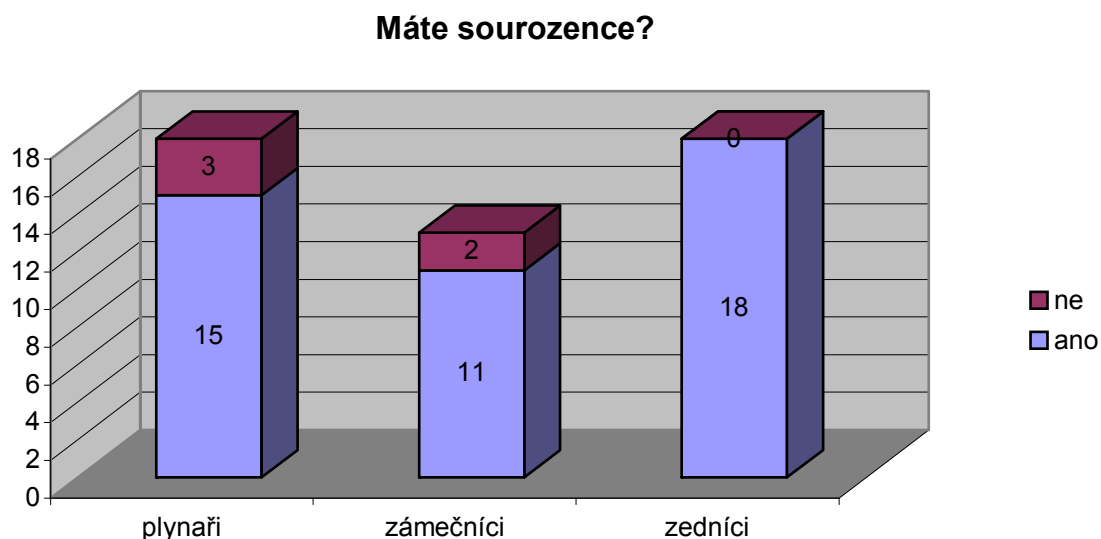
Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že 41 % žáků tráví svůj volný čas převážně s kamarády, 24 % výhradně s kamarády, 31 % s rodiči a kamarády a 4 % s rodiči.

Otázka č.7

Máte sourozence?

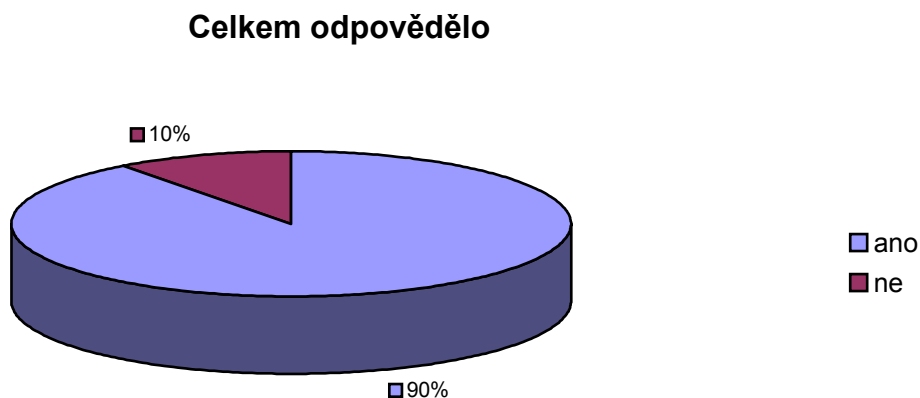
- a) ano
- b) ne

Uveďte počet, věk, kolik času společně trávíte a jaké máte společné zájmy?

Graf 7.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 7.2.

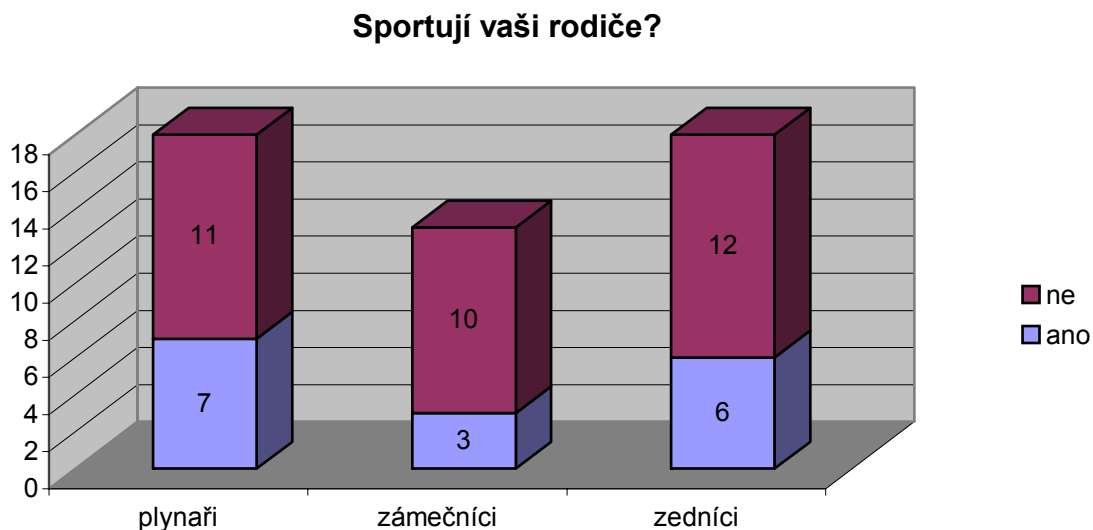
Z celkového počtu oslovených je 90 % žáků, kteří mají sourozence. Na grafu č.7.1. můžeme vidět, že ve třídě zedníků je počet žáků, kteří mají sourozence 100 %. Zhruba polovina žáků uvádí pouze jednoho sourozence. Věkový rozdíl je zde dva až tři roky. Druhá polovina uvádí dva až šest sourozenců. Čas který spolu sourozenci tráví je rozdílný, stejně tak jako jejich zájmy.

Otázka č.8

Sportují vaši rodiče?

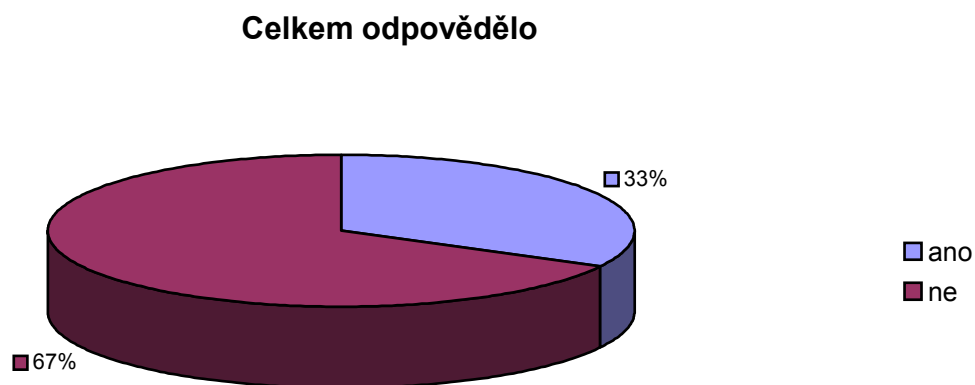
- a) ano
- b) ne

Jakým sportům se věnovaly, popřípadě věnují?

Graf 8.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 8.2.

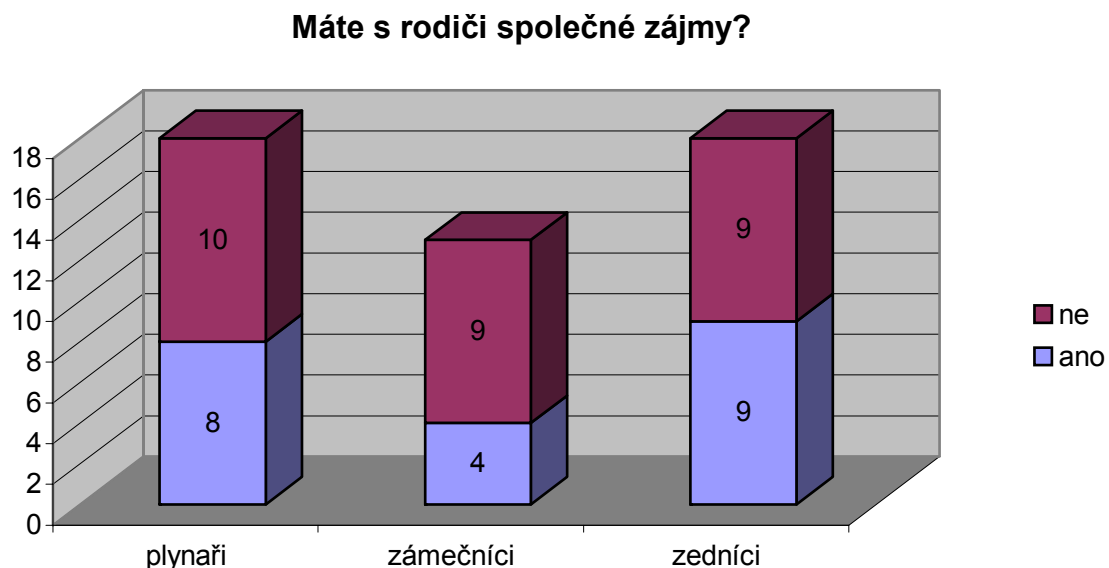
Z celkového počtu oslovených 67 % žáků uvádí, že jejich rodiče nesportují, u 33% žáků rodiče sportují a je zde zastoupena poměrně široká škála sportů. V četnosti uváděných sportů se na prvním místě umístil fotbal, následuje cyklistika a jako třetí se umístil tenis.

Otázka č.9

Máte s rodiči společné zájmy, nebo koníčky?

- a) ano
- b) ne

Uveďte jaké, popřípadě jaké koníčky máte sám?

Graf 9.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 9.2.

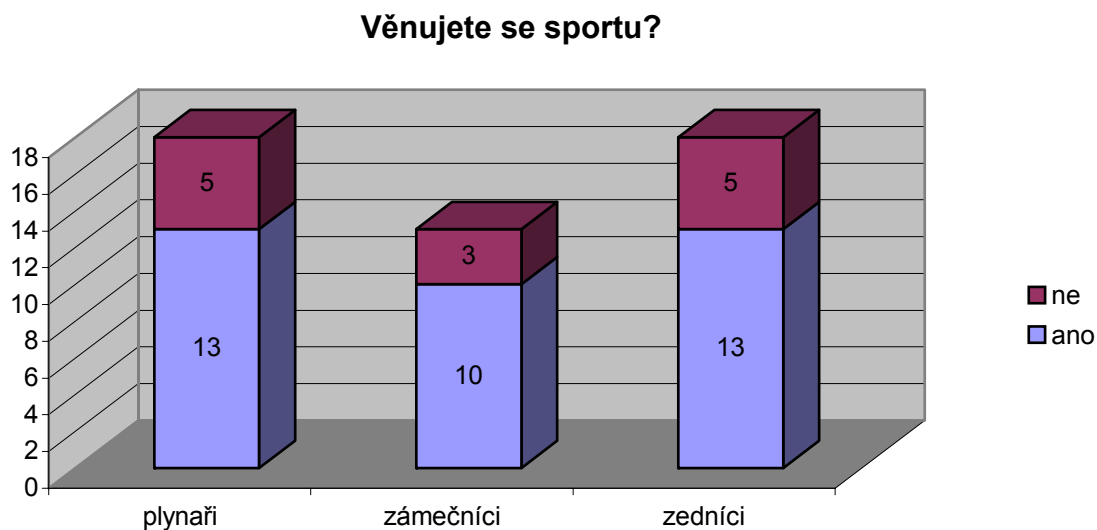
Z celkového počtu dotázaných žáků 57 % uvádí, že nemá s rodiči společné zájmy, 43 % žáků odpovědělo na otázku kladně. První pozici v pořadí společných zájmů pak zaujímá fotbal, následuje počítač a jako třetí se umístilo kolo.

Otázka č.10

Věnujete se sportu?

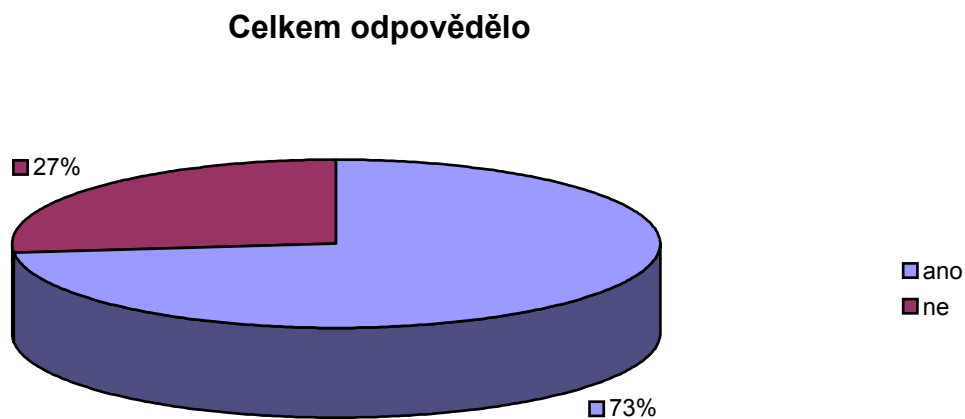
- a) ano
- b) ne

Uveďte jakému, jak dlouho a často, a kdo vás ke sportu přivedl?

Graf 10.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 10.2.

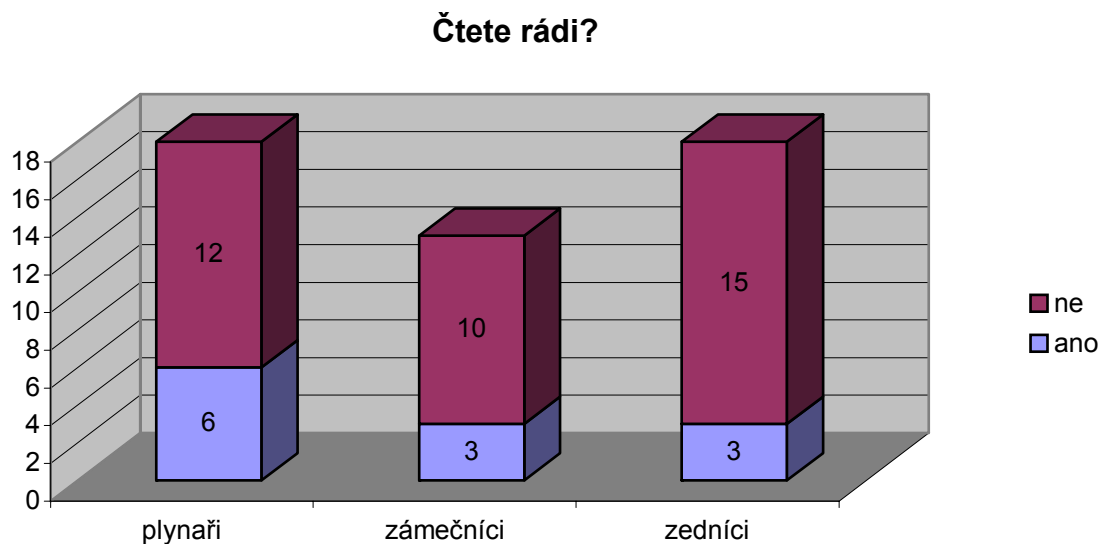
Z celkového počtu dotázaných uvádí 73 % žáků, že se věnuje sportu, zatímco 27 % žáků nesportuje. Ve sportu obsazuje první místo fotbal, na druhém místě se umísťuje hokej a jako třetí cyklistika.

Otázka č.11

Čtete rádi?

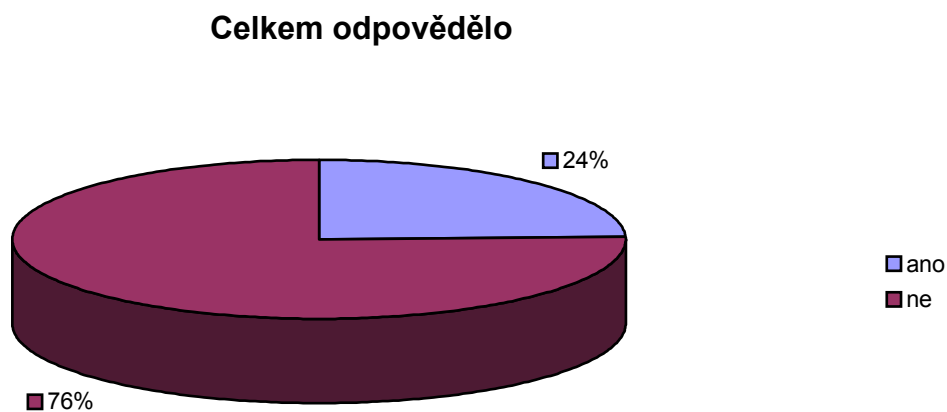
- a) ano
- b) ne

Pokud ano napište co, kolik času četbě věnujete a jaká kniha se vám nejvíc líbí?

Graf 11.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 11.2.

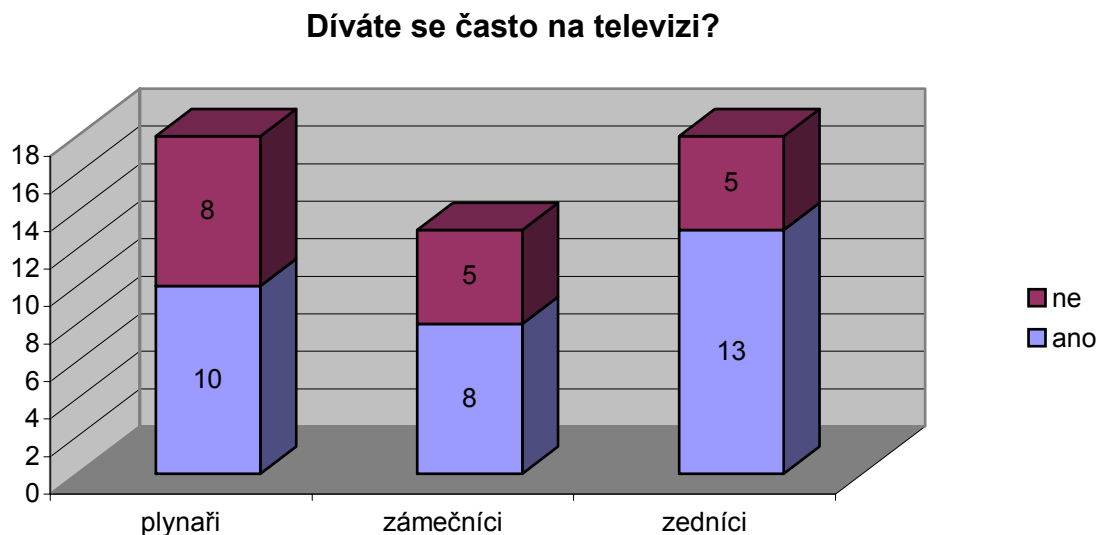
Z celkového počtu dotázaných uvádí 76 % že nečte, 24 % žáků uvedlo že čtou rádi. Ti kteří odpověděli na druhou část nejčastěji uvádějí že čtou časopisy, mezi knihami se objevil Pán prstenů a Děti ze stanice ZOO.

Otázka č.12

Díváte se často na televizi?

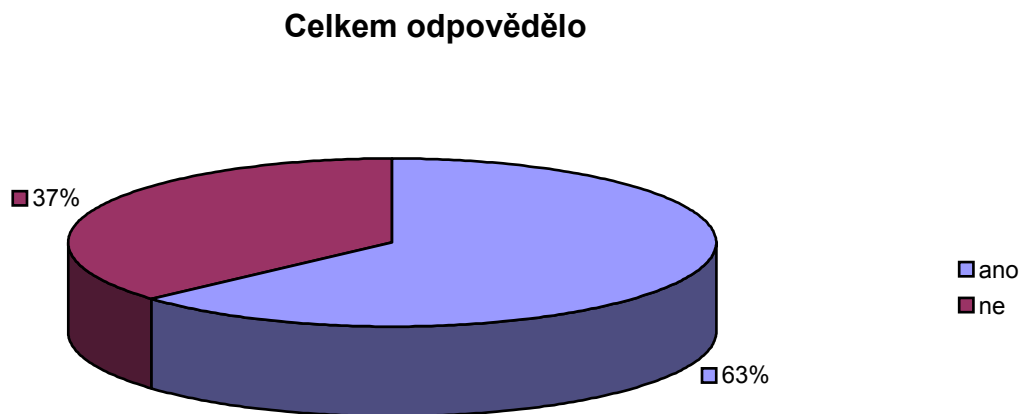
- a) ano
- b) ne

Pokud ano napište název vaší oblíbené stanice a pořadu.

Graf 12.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 12.2.

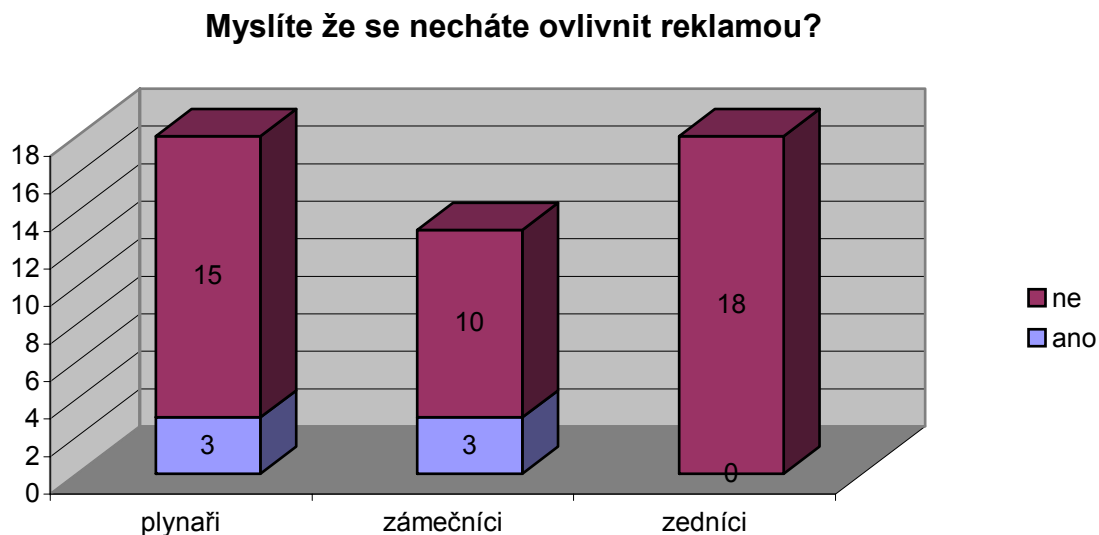
Z celkového počtu dotázaných se dívá často na televizi 63 %, zbylých 37 % uvedlo, že se na televizi často nedívá. Nejoblíbenější stanice je Nova, následuje HBO a na dalším místě se umístily ostatní stanice se zhruba stejnou sledovaností. Průměrný čas strávený u televize nebyl v této otázce prioritní, přesto velká část dotázaných u odpovědi ano uváděla že ne moc často, popřípadě jen když nemají co dělat.

Otázka č.13

Myslíte, že se necháte ovlivnit reklamou?

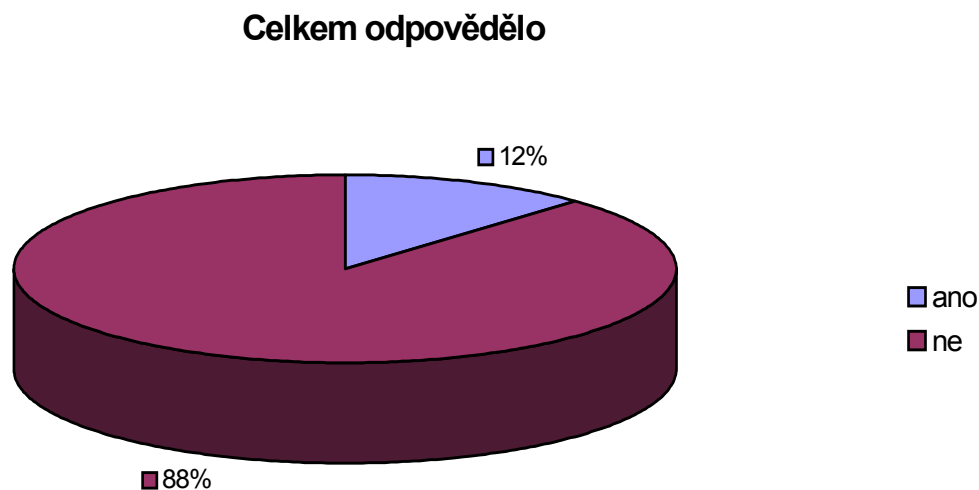
- a) ano
- b) ne

Jaká reklama se vám nejvíce líbí?

Graf 13.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 13.2.

Na tomto procentuelním vyhodnocení můžeme vidět, že pouze 12 % dotázaných si připouští, že se nechává ovlivnit reklamou. Zbýlých 88 % si zřejmě vůbec neuvědomuje jak je reklama přímo či nepřímo ovlivňuje i když si to sami nechtějí připustit. Z reklam které se dotázaným žákům nejvíce líbí, uváděli reklamy na různé

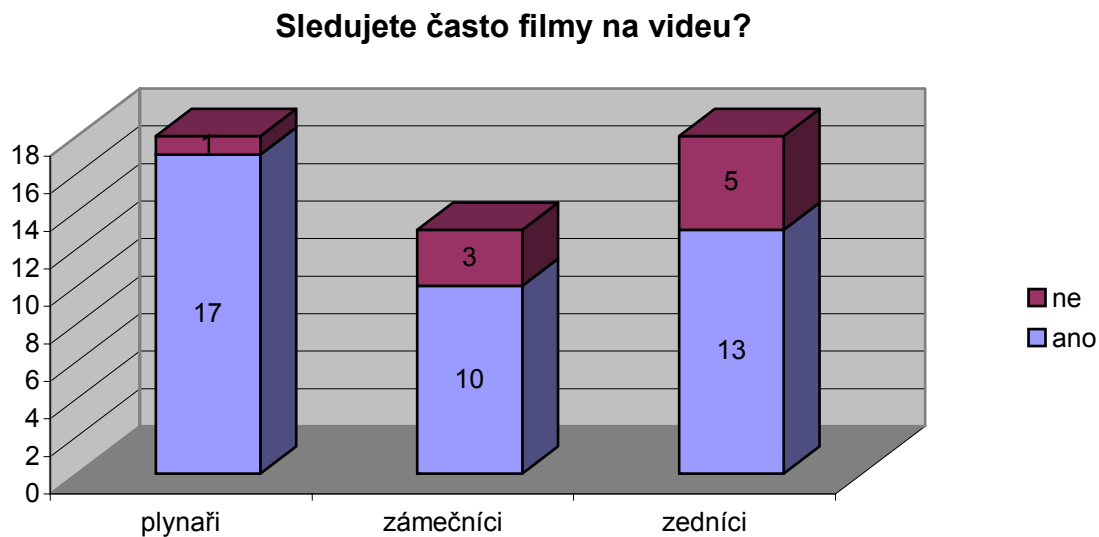
nápoje, ale nejčastěji se zde objevila reklama, ve které v jedné asijské restauraci díky nedorozumění servírují zákazníci jejího pejska. To je příkladem toho jak dobře udělaná a vtipná reklama dokáže uvíznout v podvědomí lidí obecně a žákům se vybavila při vyplňování tohoto dotazníku, příště se jim vybaví např. při pořizování určitého produktu.

Otázka č.14

Sledujete často filmy na videu nebo DVD?

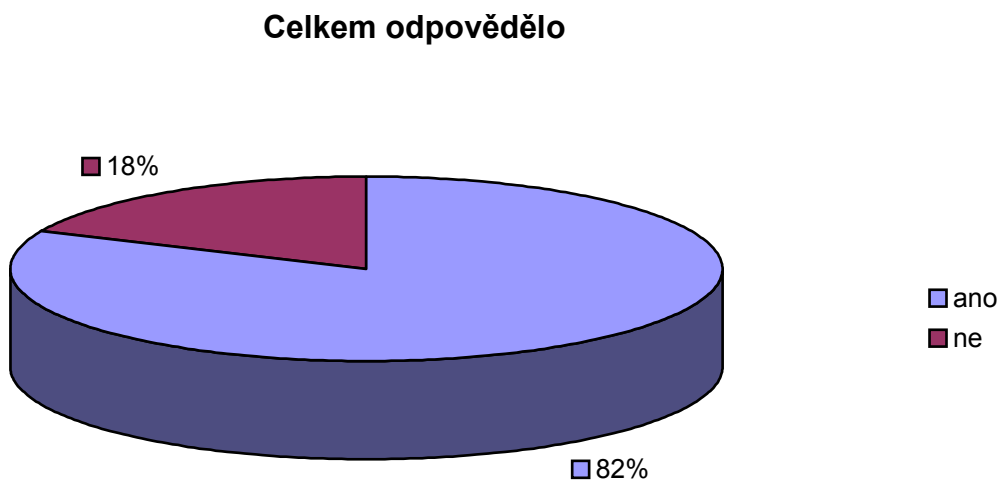
- a) ano
- b) ne

Jak často, a jaký je váš nejoblíbenější filmový žánr a film?

Graf 14.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 14.2.

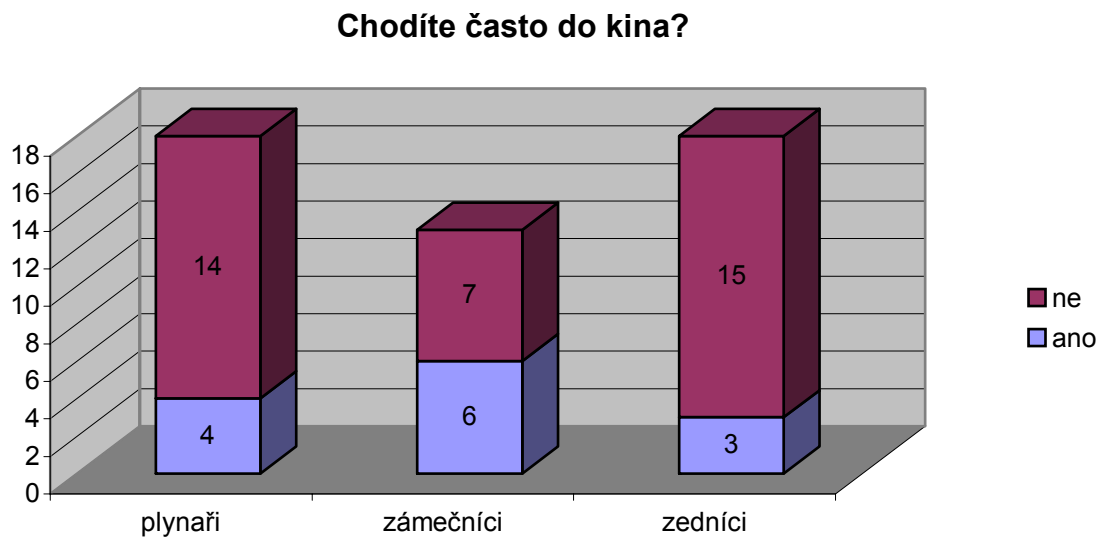
Z celkového počtu dotázaných žáků odpovídá 82%, že často sleduje video, jen 18 % uvádí zápornou odpověď. Průměrný čas takto strávený činí zhruba 6 hod. týdně, nejsledovanější filmy jsou akční, následují komedie a horory.

Otázka č.15

Chodíte často do kina?

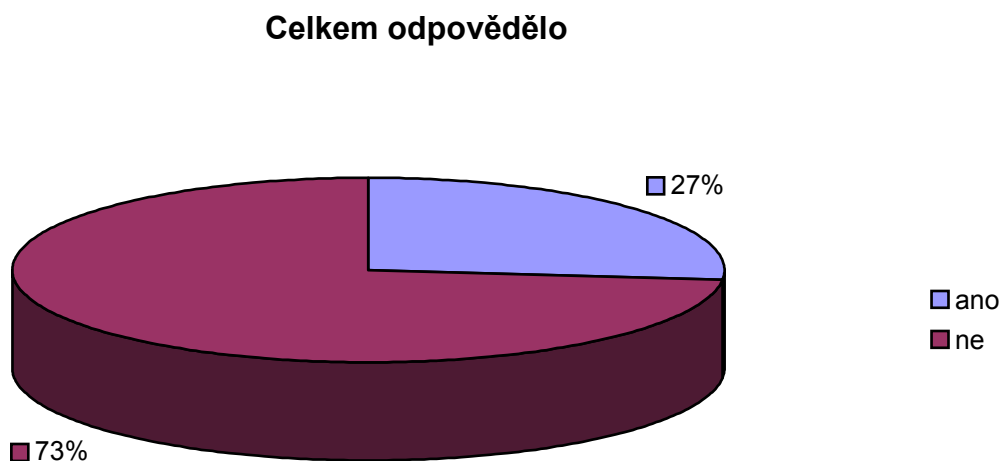
- a) ano
- b) ne

Jak často, s kým a jaký film jste viděli naposled?

Graf 15.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 15.2.

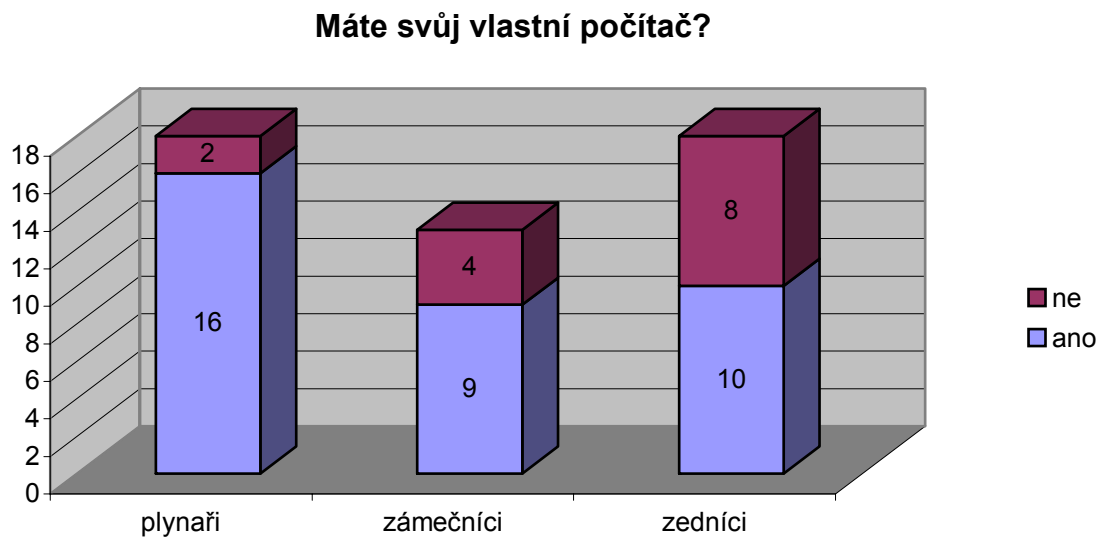
Z celkového počtu oslovených 73 % žáků uvádí, že do kina nechodí, 27 % na tuto otázku odpovědělo kladně. Do kina zajdou v průměru 1 – 2 x do roka s kamarády nebo rodiči.

Otázka č.16

Máte svůj vlastní počítač?

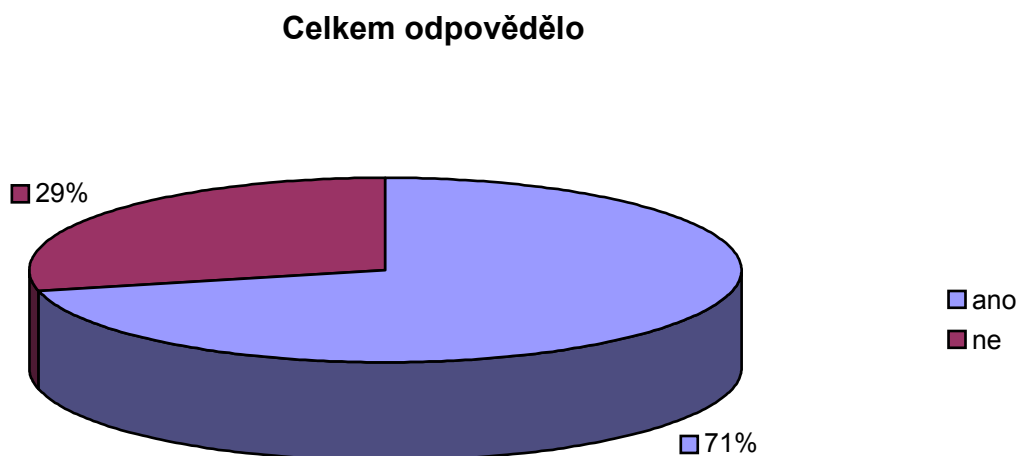
- a) ano
- b) ne

Kolik času strávíte u počítače?

Graf 16.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 16.2.

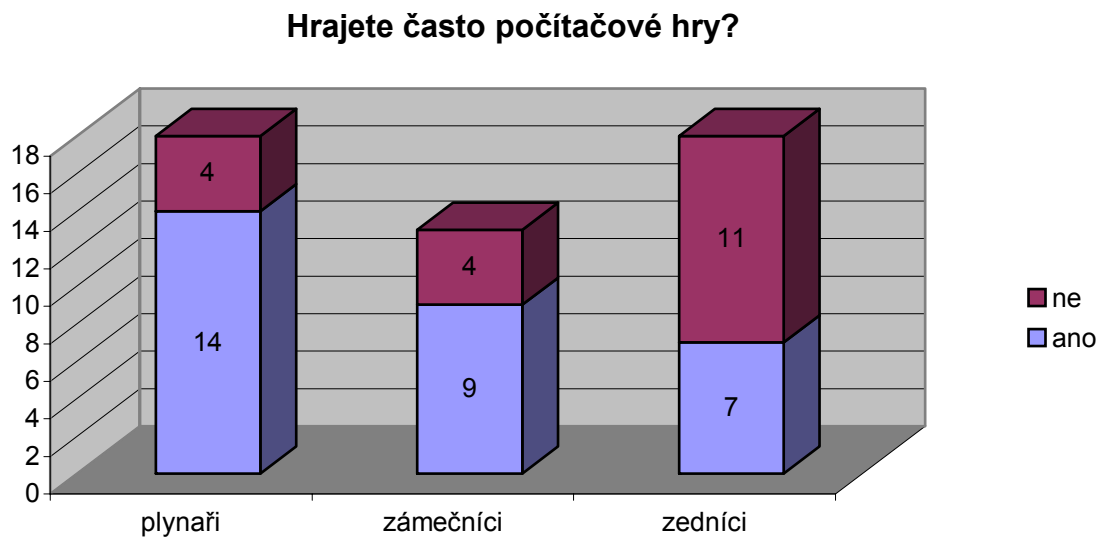
Z celkového počtu dotázaných žáků má 71 % svůj vlastní počítač a 29 % odpovědělo na tuto otázku záporně.

Otázka č.17

Hrajete často počítačové hry?

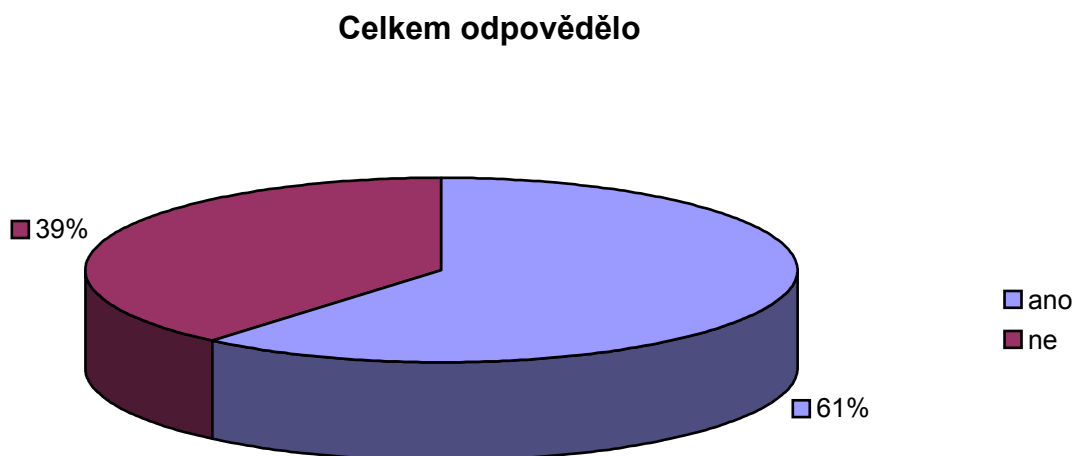
- a) ano
- b) ne

Jaké jsou vaše nejoblíbenější hry?

Graf 17.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 17.2.

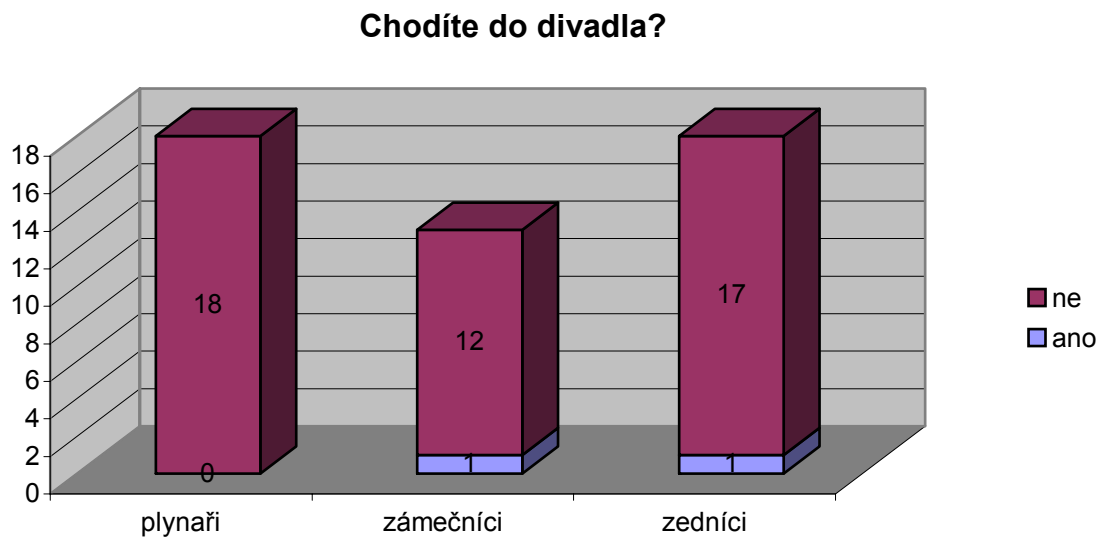
Z celkového počtu dotázaných žáků uvádí 61 %, že hraje často počítačové hry, 39 % odpovědělo na tuto otázku záporně.

Otázka č.18

Chodíte často do divadla?

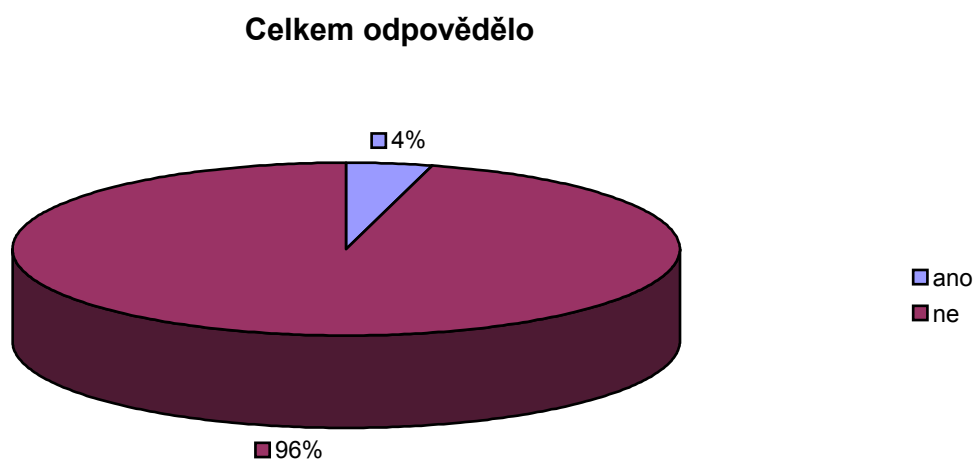
- a) ano
- b) ne

S kým a kdy jste byli v divadle naposled?

Graf 18.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 18.2.

Z celkového počtu 49 oslovených žáků na otázku jestli chodí do divadla, pouze 2 žáci odpověděli kladně, z toho jeden uvádí že chodí do kina s přítelkyní a druhý napsal, že byl v divadle naposled před $\frac{1}{4}$ rokem. Zbývajících 46 žáků zvolilo odpověď

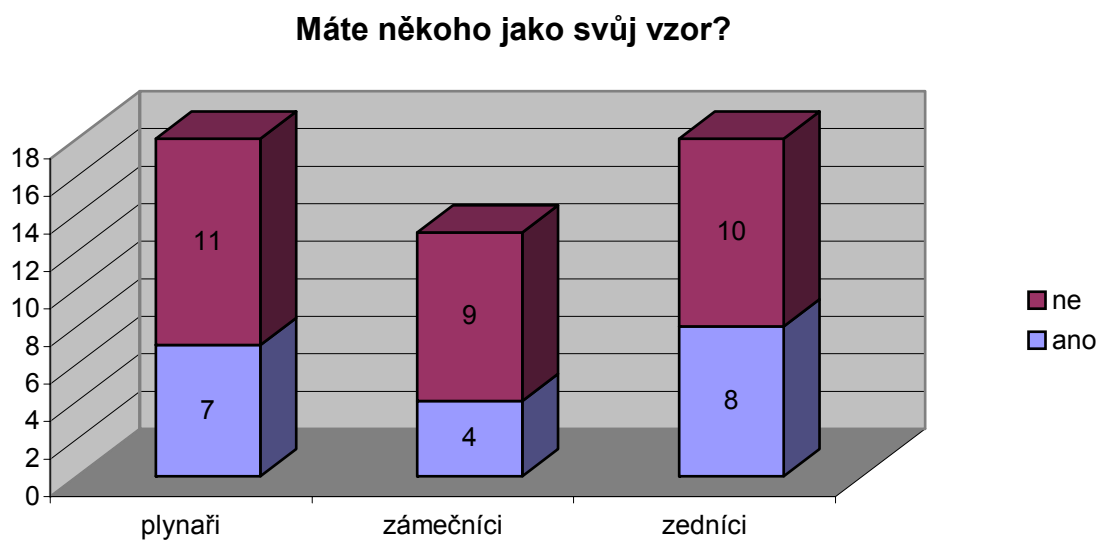
ne, z tohoto počtu uvedli 4 žáci, že nikdy v divadle nebyli, 1 žák byl v divadle s rodiči a 6 žáků bylo v divadle se základní školou.

Otázka č.19

Máte někoho jako svůj vzor?

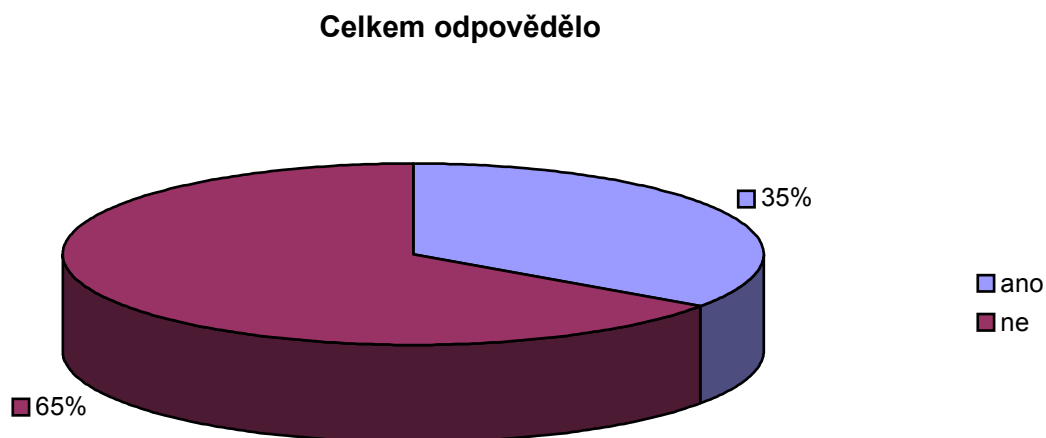
- a) ano
- b) ne

Uveďte někoho kdo je váš vzor, nebo koho obdivujete, a z jakého důvodu.

Graf 19.1.

Procentuelní vyhodnocení:

Graf 19.2.

Z celkového počtu dotázaných žáků odpovědělo 65 % záporně, 35 % kladně a z toho nejčastěji uvádějí jako svůj vzor některého z fotbalistů nebo jiné sportovce, tři žáci uvedli rodiče a jeden kamarády.

Otázka č.20

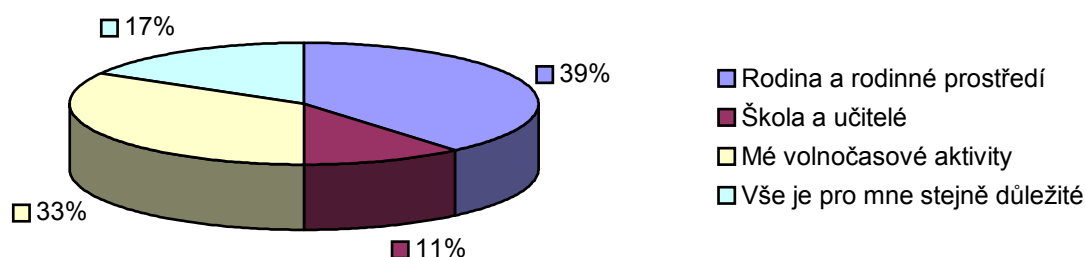
Co vás podle vašeho názoru doposud nejvíce ovlivnilo?

- rodina a rodinné prostředí
- škola a učitelé
- mé volnočasové aktivity
- vše je pro mne stejně důležité

Souhrn odpovědí:

	Rodina a rodinné prostředí	Škola a učitelé	Mé volnočasové aktivity	Vše je pro mne stejně důležité	Celkem
Plynaři	7	2	6	3	18
Zámečnicki	2	0	9	2	13
Zedníci	6	0	2	10	18
Celkem	15	2	17	15	49

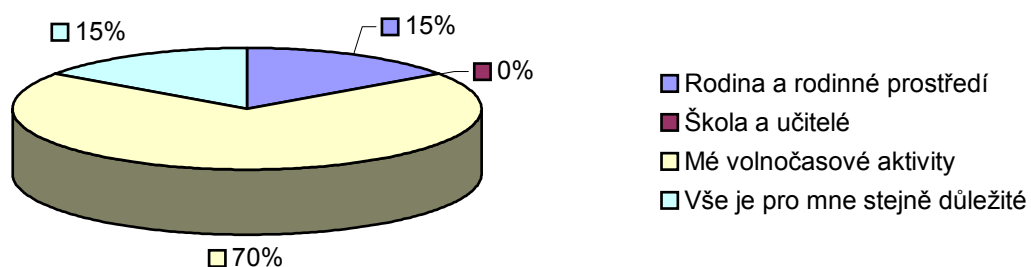
Plynaři

Graf 20.1.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že na otázku co vás podle vašeho názoru nejvíce ovlivnilo žáci odpovídají rodina a rodinné prostředí 39 %, mé volnočasové aktivity 33 %, vše je pro mne stejně důležité 17 %, škola a učitelé 11 %.

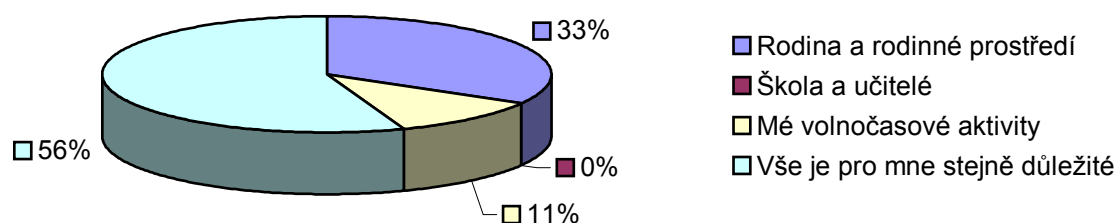
Zámečníci

Graf 20.2.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že na otázku co vás podle vašeho názoru nejvíce ovlivnilo žáci odpovídají mé volnočasové aktivity 70 %, rodina a rodinné prostředí 15 %, vše je pro mne stejně důležité 15 %, škola a učitelé 0 %.

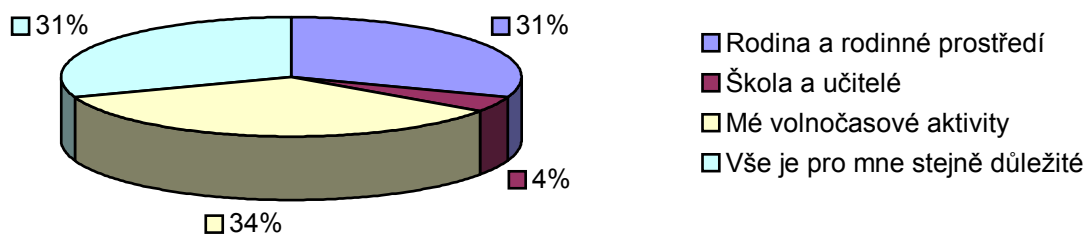
Zedníci

Graf 20.3.

Na výše uvedeném grafu můžeme vidět, že na otázku co vás podle vašeho názoru nejvíce ovlivnilo žáci odpovídají vše je pro mne stejně důležité 56 %, rodina a rodinné prostředí 33 %, mé volnočasové aktivity 11 %, škola a učitelé 0 %.

Celkem odpovědělo

Graf 20.4.

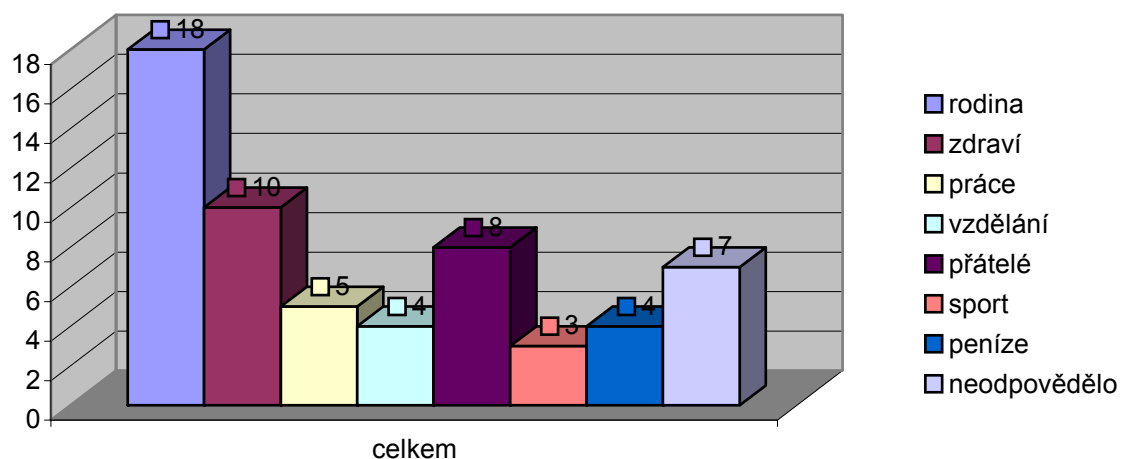
Z celkového počtu žáků na otázku co vás podle vašeho názoru nejvíce ovlivnilo žáci odpovídají mé volnočasové aktivity 34 %, vše je pro mne stejně důležité 31 %, rodina a rodinné prostředí 31 %, škola a učitelé 4 %.

Otázka č.21

Uveďte co je pro vás v životě důležité?

Na tuto otázku odpovídali dotázaní poměrně široce a často uváděli několik věcí, proto jsem při vyhodnocení vybral hodnoty které byly uváděny nejčastěji.

Co je pro vás v životě důležité?

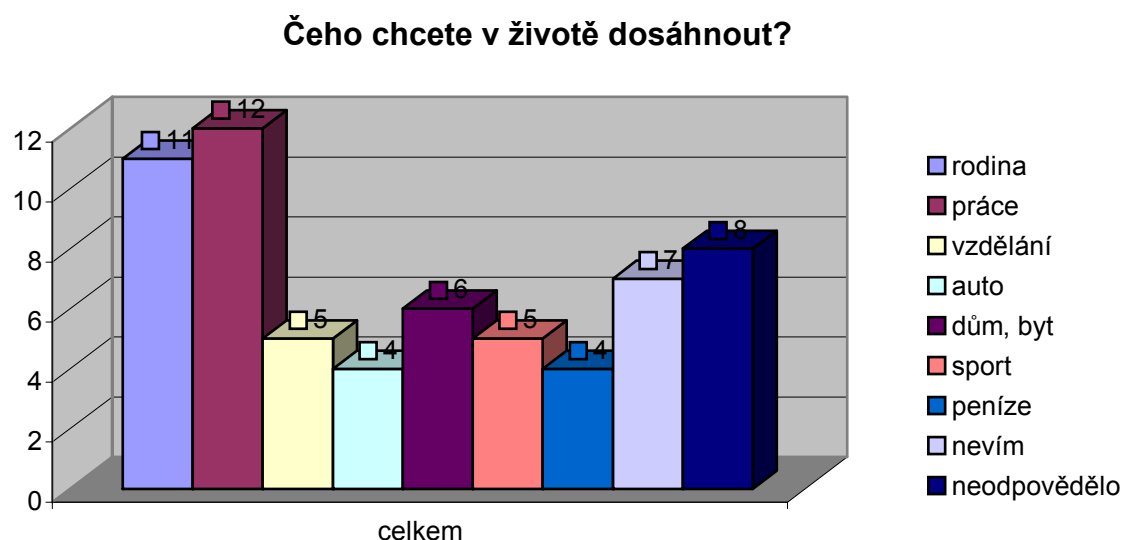
Graf 21

Zde se odpovědi žáků prolínají ve třech styčných bodech kterými jsou rodina , zdraví a přátelé, dále se zde v odpovědích objevuje přítelkyně, fotbal, škola a to v různých kombinacích. Pouze sedm žáků z celkového počtu na tuto otázku neodpovědělo.

Otázka č.22

Čeho chcete v životě dosáhnout?

Na tuto otázku odpovídali dotázaní poměrně široce a často uváděli několik věcí, proto jsem při vyhodnocení vybral hodnoty které byly uváděny nejčastěji.

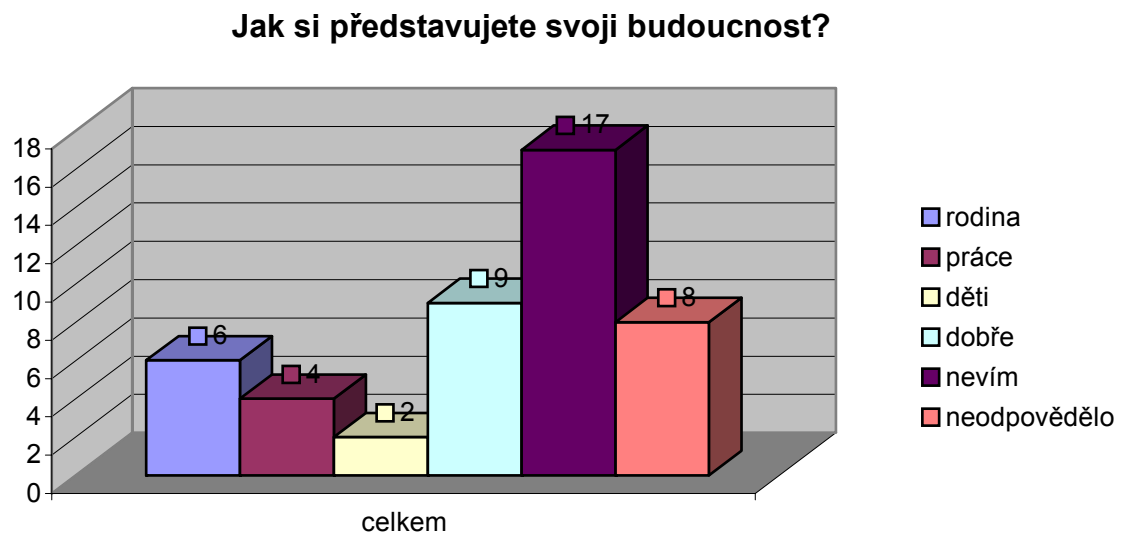
Graf 22

Odpovědi vypadali zhruba takto: mít dobrou práci a šťastnou rodinu, chtěl bych dodělat školu (nadstavbu), hrát co nejvyšší soutěž ve fotbale,

Zatím co v předchozí otázce dotázaní nejčastěji odpovídali, že je pro ně nejdůležitější rodina, zdraví a práce, v otázce čeho chcete v životě dosáhnout se na první místo dostává práce, rodina a bydlení.

Otázka č.23

Jak si představujete svoji budoucnost?

Graf 23

Na tuto otázku dotázaní žáci odpovídali mít rodinu, dobrou práci, děti. Další odpovědí bylo pouze slovo dobře nebo skvěle, nejčastěji však na tuto otázku nedokázali odpovědět a tak uváděli pouze nevím, nebo neodpověděli vůbec.

3. Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Do jaké míry prostředí, ve kterém se člověk pohybuje ovlivňuje jeho osobnost, v daném případě se jedná o osobnost dítěte, jakým způsobem dítě utváří, jak se tyto vlivy odrážejí ve vnějších projevech, ve vlastním chování?

Jakým způsobem můžeme posilovat žádoucí vlivy, popřípadě eliminovat vlivy nežádoucí v rozvoji osobnosti dítěte?

V následující části se pokusím interpretovat výsledky průzkumu a odpovědět na výše uvedené otázky. Ještě jednou však musím uvést, že průzkum byl proveden u učňů stavebního učiliště, tzn. u adolescentů a nikoli u dětí v pravém slova smyslu, neboť jak jsem se již v úvodu druhé části práce zmínil i učně ovlivňuje stejné společenské prostředí jako děti. Zde však budou mít větší vliv vrstevníci a další vlivy než rodiče a škola.

Dotazník, který byl žákům předložen, jsem pro potřebu interpretace výsledků rozdělil do tří celků, a to na otázky které se týkají rodiny a školy, volného času a kultury, tyto dvě části se mnohdy prolínají, a dále pak otázky směřující ke zjištění názorů a hodnot respondentů.

3.1. Vliv rodiny a školy

Při porovnání otázek č.1 a 2, kdo vám pomáhal s učením na základní škole a jaké byly vaše studijní výsledky je patrné že rodiče pomáhali dětem s učením ve třídě plynařů v 67 %, ve třídě zámečnicků v 77 % a ve třídě zedníků v 62 %. Své studijní výsledky hodnotí 66 % plynařů jako dobré a 6 % dokonce jako velmi dobré. Zámečníci hodnotí pouze z 38 % své studijní výsledky jako dobré, a zedníci z 56 %. Při porovnání jednotlivých odpovědí žáci, s kterými se nikdo neučil hodnotí své výsledky jako horší, pouze zámečníci hodnotí své studijní výsledky jako horší i přesto že se s nimi v převážné většině rodiče učili nejvíce. Z těchto zjištěných hodnot je zřejmý vliv rodičů na studijní výsledky svých dětí, jejich pomoc při domácí přípravě se projevuje ve školních výsledcích žáků. Rozdíl ve výsledcích, který se projevil ve třídě zámečnicků

mohu vysvětlit subjektivním hodnocením žáků, pro jednoho může být např. trojka známka dobrá pro jiného špatná, tak tomu je i z pohledu rodičů.

Z otázky č.3 jak jste si vybrali studijní obor je patrná největší spolupráce rodičů a dětí ve třídě plynářů, v této třídě nechali děti volbu zcela na rodičích 17 % a v 55 % vybírali studijní obor společně s rodiči. V otázce č.4, kde žáci hodnotí spokojenost se svým studijním oborem jsou výsledky v této třídě naprosto shodné s předchozí otázkou, 17 % žáků je velmi spokojeno a 55 % celkem spokojeno. V otázce č.5, jestli chtějí žáci po skončení studia pracovat v oboru odpovídají plynáři v 17 % určitě ano, 44 % jen pokud seženu práci a 17 % žáků chce pokračovat dál ve studiu, to znamená v maturitním nadstavbovém studiu. Ve třídě zámečníků a zedníků jsou odpovědi na otázku č.3 velice podobné. Zámečníci se v 54 % rozhodovali při volbě studijního oboru sami, 38 % se rozhodlo po vzájemné domluvě s rodiči a 8 % žáků se radilo s kamarády. Zedníci 58 % rozhodoval jsem se sám, 39 % po vzájemné domluvě s rodiči, 6 % poradili mi kamarádi. Otázka č.4 spokojenost s oborem. Zámečníci, 54 % celkem spokojen, 8 % velmi spokojen. Zedníci, 72 % celkem spokojen, 22 % velmi spokojen. Otázka č.5 Chcete po skončení studia pracovat v oboru? Zámečníci, určitě ano 23 %, jen pokud seženu práci 39 %, ne 38 %. Zedníci, určitě ano 28 %, jen pokud seženu práci 44 %, ne 17 % a 11 % chce pokračovat ve studiu.

Při vyhodnocení těchto odpovědí musíme brát v úvahu několik faktorů. Těmi jsou určitá identifikace s rodiči, možnost budoucího uplatnění, s čímž souvisí i určitá prestiž zvoleného oboru. Na první pohled je zřejmé, že se výrazně liší odpovědi plynářů, mezi kterými je patrná v jednotlivých otázkách určitá souvislost, od odpovědi zámečníků a zedníků. Žáci budou po vyučení hledat uplatnění především v oborech jako je energetika, strojní výroba a stavebnictví. S tím také souvisí faktor materiální, v současnosti jsou průměrné mzdy v energetice vyšší než ve výrobě a stavebnictví. Identifikace zde pak obecně funguje jak v pozitivním tak negativním smyslu. Děti si volí obor ve kterém pracují rodiče, již získali zkušenosti a vědí že taková volba bude dobrá a nebo naopak volí obor ve kterém by mohli mít v budoucnu lepší uplatnění než měli nebo mají jejich rodiče. Obecně pak také platí že děti dosahují obvykle o stupeň vyšší vzdělání než rodiče.

Pouze ve třídě plynářů 17 % žáků uvádí, že nechalo volbu studijního oboru na rodičích, 55 % se tak rozhodlo po vzájemné domluvě s rodiči a 28 % se rozhodovalo samo, to svědčí o velké důvěře k rodičům, že takové rozhodnutí bude správné, což také

potvrzuje to, že jsou se zvoleným oborem spokojeni. Stejně tak uvádí, že chtějí v oboru po vyučení pracovat, to odpovídá i počtu žáků za které rozhodovali rodiče. Tento fakt svědčí o tom, že tito žáci budou mít po vyučení zajištěné místo, s tím jim rodiče pomohou, nebo je sami zaměstnají ve své firmě, kterou by měli v budoucnu převzít. Toto zjištění vyplývá i z některých odpovědí o tom, jak si představují svoji budoucnost. Procento těch co si chtějí po vyučení dodělat maturitu je pak v této třídě nejvyšší.

Jak jsem již zmínil výše, odpovědi zámečnicků a zedníků se zde výrazně liší od plynářů, neliší se však od sebe navzájem. To nasvědčuje tomu že tito žáci byli při volbě studijního oboru ve zcela jiné pozici a sehrávali zde roli odlišné faktory. Svou roli zde sehrávají především intelektové schopnosti žáků, které do značné míry množství studijních oborů, ze kterých mohou děti a jejich rodiče vybírat zužují, nebo naopak rozšiřují. Pokud žáci sami subjektivně hodnotili své studijní výsledky na základní škole, tak jak jsem již uvedl při zpracování otázky č.2, plynáři hodnotí své studijní výsledky jako velmi dobré a dobré, zámečníci spíše horší a zedníci dobré. Z odpovědí nevyplývá do jaké míry jsou rodiče schopni garantovat dítěti uplatnění v oboru, ale obecně můžeme předpokládat, že žáci sami po vyučení místo v oboru zámečnick nebo zedník najdou. Je však zcela zřejmé, že rodiče nechali dětem vlastní možnost zvolit si obor, ve kterém by se chtěli vyučit, o tom svědčí i to že se žáci radili s kamarády. Postoj rodičů by se zde dal volně interpretovat jako, „důležité je abys byl něčím vyučený a pak si můžeš dělat co chceš“. Bez rozdílu zda dětem pomáhali při volbě studijního oboru rodiče nebo ne, jsou žáci ve všech třídách se svou volbou převážně spokojeni dokonce ve třídě zedníků je nespokojeno pouze 6 %. Pokud předpokládáme, že rodiče těchto dětí jsou také vyučení, nebo pracují v dělnických profesích, je velmi pravděpodobné, že chlapci si zvolili stejnou profesi, ve které pracuje jejich otec nebo někdo blízký (otázka týkající se povolání rodičů se však v dotazníku nevyskytla). Dále můžeme předpokládat, že zvolený obor chlapce baví, protože mají daleko bližší vztah k manuální práci než k učení.

V otázce č.7, jsem zjišťoval kolik mají žáci sourozenců. Ukázalo se, že ve třídě plynářů jsou pouze tři jedináčci, zámečníci dva a mezi zedníky není nikdo kdo by neměl sourozence. Děti tak pocházejí z rodin které mají v průměru 2,53 dítěte. V převážné většině mají žáci jednoho sourozence, ale v každé třídě se najde několik chlapců kteří pochází z velkých rodin. Čas který spolu sourozenci tráví není příliš velký, věkový rozdíl sourozenců je v převážné většině okolo 1 až 2 let, chlapci které jsem oslovil jsou

však ve věku, kdy hodně volného času tráví se svými vrstevníky, jak uvedli v otázce č.6. Tyto zjištěné skutečnosti můžeme zařadit do skupiny socio-kulturních vlivů, které na děti výrazně působí a jistě ovlivňují i ekonomickou situaci rodin.

Z otázky č.8 zjišťuji, že rodiče žáků sportují ve 33 % což je zhruba stejné ve všech třídách, procento sportujících rodičů má však ohromný vliv na počet sportujících žáků což je z odpovědí žáků patrné a mohu to prokázat v následující části.

3.2. Trávení volného času a vztah ke kultuře

Otázka č.9 nám ukazuje jaké mají děti s rodiči společné zájmy a koníčky. Celkem uvedlo 43 % žáků, že má s rodiči společný zájem nebo koníček. Tyto odpovědi jsou prakticky shodné s předchozí otázkou. Pokud rodiče sportují tak se jedná o společný zájem s dětmi. Procento kladných odpovědí je zde o 10 % vyšší a to z toho důvodu, že kromě zájmu o sport zde žáci uvádí i jiné aktivity, jako je zájem o počítače atd. V tomto případě můžeme jednoznačně hovořit o nápodobě, nebo lépe řečeno o identifikaci s rodiči, pokud tyto pojmy nechceme slučovat.

V otázce č.10 kde byli žáci dotázáni jestli se věnují sportu, 73 % z celkového počtu odpovědělo že ano. Při srovnání sportujících žáků a rodičů je tento rozdíl ve prospěch dětí pochopitelný. Zajímavý je zde však fakt, že mezi žáky jejichž rodiče se věnují sportu se nenašel žádný, který by nesportoval. Toto zjištění svědčí o vlivu osobního příkladu rodičů, a pomoci dětem v jejich sportovních aktivitách obecně. Děti se pak věnují sportu také ve škole a se svými vrstevníky, ať už v organizované, nebo neorganizované formě. O kladném vztahu ke sportu (především k fotbalu) svědčí i fakt, že chlapci mají za vzor slavné sportovce a chtějí v budoucnu ve sportu něčeho dosáhnout.

Dále jsem v otázce č.11 zjišťoval vztah žáků k četbě, pouze 24 % z celkového počtu žáků rádo čte. Jako největší čtenáři se ukázali být plynáři, pak zámečníci a nakonec zedníci. Nejedná se však, jak je patrné z grafu 11.1. o žádné vysoké počty. Nejčastěji přitom žáci uváděli že čtou časopisy a noviny se sportovní tematikou, toto jen potvrzuje jejich zájem o sport. Také je zde uvedeno několik knih a komixi, jeden

z hochů se dokonce kresbě komixů věnuje a chtěl by se v budoucnu v tomto oboru prosadit.

Otázka č.12 Díváte se často na televizi? Ano, odpovědělo z celkového počtu 63 % žáků. Ve sledování televize zaostávají plynaři za zedníky a zámečníky. Tento čas tráví zřejmě četbou, a nebo, což je pravděpodobnější, otázka č.17 hraním počítačových her. Obecně však žáci uvádí, že času který stráví u televize není mnoho, konkrétně jen když nemají co dělat. To znamená že volný čas raději věnují sportu otázka č.10, kamarádům otázka č.6, sledováním filmů dle vlastního výběru na videu otázka č.14, a hraním počítačových her.

V otázce č.13 jestli si žáci myslí, že se nechají ovlivnit reklamou, odpovědělo 88 % žáků že ne. Nejvíce si vliv reklamy připouštějí zámečníci, celkem tři, dále plynaři, také tři a ve třídě zedníků se nenašel nikdo kdo by si myslel že se nechá reklamou ovlivnit, graf 13.1. Z těchto odpovědí je patrná určitá neznalost, která jistě souvisí s věkem žáků, kdy si ještě vliv reklamy na osobnost neuvědomují. Je také docela možné, že tuto otázku využili jako možnost kdy sebe sami prezentují do značné míry, jako vyzrálou osobnost, která má svůj vlastní názor a dokážou se sami rozhodnout, bez ohledu na působení vnějších vlivů. Taková interpretace by však byla chybná a svědčila by pouze o pravém opaku věci.

V otázce č.14, kde se žáků ptám jestli často sledují filmy na videu, se sešlo daleko nejvíce kladných odpovědí 82 %, je zde patrný rozdíl mezi sledováním videa a televize. Ve třídě plynařů a zámečníků kde žáci méně sledují televizi se častěji dívají na video, ve třídě zedníků je tento počet stejný. V obou případech žáci tento čas tráví pasivně, zatímco k televizi usedají bezcílně a víceméně jim televize slouží k „zabíjení volného času“, na videu mají daleko širší možnost sledovat filmy, které je baví. Tato činnost se pak pro ně stává určitou socio-kulturní záležitostí. Neznamená to, že sledují filmy ve skupinách, ale vzájemně si je půjčují. Tyto filmy se stávají společným tématem ve skupině vrstevníků, děti se pak mnohdy ztotožňují s jejich hrdiny.

Na otázku č.15 jestli žáci chodí často do kina odpovědělo 73 % záporně. Nejčastěji pak chodí do kina zámečníci, plynaři a nakonec zedníci. Svou roli zde jistě

schrává otázka finanční, ale především návštěvu kina nahrazuje video a dnes již také DVD kdy není problém získat film těsně po premiéře, a mnohdy i dřív.

Otázka č.16 Máte svůj vlastní počítač? Ano, odpovědělo 71% dotázaných. Zde je důležité porovnat odpovědi v jednotlivých třídách. Ve třídě plynařů nemají pouze 2 žáci svůj počítač, zámečníci 4 a zedníků 8. Tato otázka nám vypovídá z části o ekonomické situaci rodiny. Vlastnictví počítače není ještě zcela tak běžné jako televize nebo videa. Pokud v tomto případě budeme srovnávat také počet sourozenců, otázka č.7. Můžeme si tak udělat obrázek o socio-ekonomické situaci rodiny ze které žáci pochází.

Na otázku č.17, jestli žáci hrají často počítačové hry, odpovědělo 71 % ano. Tím se hraní počítačových her stává třetí nejoblíbenější zábavou žáků, hned po sledování videa a sportu. Zřejmě by tato zábava mohla být populárnější než sport, ale je vázána právě na vlastnictví počítače. V hraní her, vedou zámečníci před plynaři, zde je patrné že plynaři využívají počítač i k jiným činnostem než je hraní her, a nejméně počítačových hráčů je pak ve třídě zedníků.

Otázka č.18 Chodíte často do divadla? 96 % oslovených žáků odpovědělo že ne. Do divadla chodí podle odpovědí pouze dva chlapci, jeden ze třídy zámečníků a druhý zedníků. Ostatní žáky divadlo vůbec neoslovuje.

Na otázku, jestli mají žáci někoho jako svůj vzor, odpovědělo 35% že ano. Odpovědi jsou zde zhruba ve všech třídách stejné, nejčastějšími vzory jsou fotbalisté, ale je důležité že se v odpovědích objevili i rodiče. Zde žáci připouští sami určitou identifikaci, přesto že je zde převážný počet záporných odpovědí.

3.3. Názory a hodnoty respondentů

V otázce č.20 jsem se žáků zeptal, co je podle jejich názoru nejvíce ovlivnilo. Tato otázka nám tak objasňuje některé předchozí odpovědi. Ve třídě plynářů celá polovina odpovídá, že je to rodina, škola a učitelé. Rodiče těmto žákům pomáhali s učením na základní škole, žáci pak své studijní výsledky hodnotí jako dobré a velmi dobré. Rodiče zde žákům také vybírali studijní obor, nebo s výběrem pomáhali. Tito žáci pak byli velmi spokojeni se svým oborem a po vyučení chtějí určitě pracovat v oboru, nebo pokračovat ve studiu. Svůj volný čas pak tráví často s rodiči nebo kamarády.

Ve třídě zámečnicků na otázku co je nejvíce ovlivnilo odpovídají, že jejich volnočasové aktivity, rodiče jim také pomáhali z učením na základní škole, ale své výsledky hodnotí jako spíše horší, rodiče těmto žákům sice částečně pomáhali s volbou studijního oboru, ale v převážné většině si tento obor zvolili sami. Jsou s ním celkem spokojeni a pokud po vyučení seženou práci, tak v tomto oboru chtějí pracovat. Svůj volný čas pak tráví převážně s kamarády.

Pro zedníky je vše stejně důležité spolu s rodinou a rodinným prostředím. I jim rodina pomáhala s učením a své studijní výsledky hodnotí jako dobré. Stejně jako zámečníci si svůj obor zvolili sami, jsou s ním spokojeni a po vyučení v něm chtějí pracovat. A stejně tak svůj volný čas tráví převážně s kamarády.

Na otázku č.21 co je pro vás v životě důležité, odpověděli: rodina, zdraví, přátelé a práce. Na další otázku čeho chtějí v životě dosáhnout jsou odpovědi jako: mít práci, rodinu, dům nebo byt. V tomto směru mají tito žáci do značné míry zformované názory a hodnoty stejně jako většina dospělých lidí. Na poslední otázku č.23 jak si představujete svoji budoucnost však ještě nedokáží odpovědět. Žáci vědí, že chtějí zdárně dokončit školu a tři roky je pro ně ještě dlouhá doba. V delším časovém horizontu pak ještě nejsou schopni konkrétněji uvažovat.

ZÁVĚR

Na základě provedeného průzkumu a vyhodnocení jeho výsledků, mohu říci, že na rozvoji osobnosti člověka se do značné míry rozhodujícím způsobem podílí prostředí, ve kterém se pohybuje a vyrůstá. Rodina se tak stává základním socializačním činitelem v životě dítěte a provází ho, v našem případě od prenatálního období až po začátek adolescence. Obecně pak rodina dítě vychovává, utváří jeho osobnost, aby postupem času na sebe působili ve vzájemné interakci, jde o vzájemné oboplné působení jedince a sociokulturního prostředí. Později dítě už jako dospělý jedinec rodinu opouští, mění tak sociální roli, aby založil novou, vlastní rodinu.

Nikdo z nás si nemůže zvolit rodinu ve které se narodí, je tak „vržen“ do určitého sociálního a kulturního prostředí, které se mu stane domovem a kde žije. Obecně řečeno je to právě socio-kulturní prostředí které má rozhodující vliv na rozvoj osobnosti. Socio-kulturním prostředím zde nemám na mysli pouze rodinu, ale je to i škola, ostatní formální i neformální skupiny ve kterých se člověk pohybuje a kultura obecně, masové sdělovací prostředky, televize, kina, divadla, muzea a galerie atd. Jedná se o celou řadu determinant, která ovlivňuje vývoj jedince. Všechny tyto socio-kulturní vlivy působící na rozvoj osobnosti obecně mohou působit ve vzájemném souladu nebo nesouladu, jinak na jedince působí rodina, skupina vrstevníků, škola, nebo sportovní oddíl.

Přestože socializace probíhá v průběhu celého života člověka, zvláště zřetelná je v dětství, kdy probíhá za účasti rodičů (někdy i prarodičů), učitelů, vychovatelů a dalších vzdělávacích a výchovných institucích. Jde o specifický druh učení při němž si člověk osvojuje předpoklady pro život ve společnosti. Učí se společné činnosti, sociální interakci a komunikaci, přejímá sociální role. Osvojuje si názory, normy a hodnoty společnosti, postoje a vzorce chování.

Proces socializace je však narušován působením negativních vlivů, jakými mohou být nedostatky v modelu rodičů, špatná rodinná výchova, absence působení vrstevníků s kladnými vlastnostmi, působení negativních vzorů a jiné. Na druhé straně

je to ještě socio-ekonomická situace rodin. Vývoj dětí v rodinách, které jsou ekonomicky silné je zcela jiný než v rodinách ekonomicky slabších.

Z provedeného průzkumu jsou po vyhodnocení odpovědí patrné silné socio-kulturní, ale i socio-ekonomické vlivy působící na rozvoj osobnosti dítěte. Měl jsem možnost porovnat odpovědi žáků jednoho stavebního učiliště a dalo by se tak předpokládat, že odpovědi budou do značné míry shodné. Je tomu tak však jen částečně, neboť v jedné třídě se lišili odpovědi od zbylých dvou tříd. Je zde patrný rozdíl v působení rodiny na rozvoj žáků, v motivaci k učení, v rodinných vztazích, značný vliv má počet sourozenců. To vše se odráží v konečném důsledku na cílech a hodnotách žáků. Musím však konstatovat že nejde o reprezentativní výzkum učňovské mládeže, a proto nemohou být výsledky výzkumu zobecněny na populaci učňovské mládeže ČR (výsledky se týkají pouze učňů 1.ročníku jednoho učiliště).

K posílení žádoucích vlivů je pro děti důležitý kladný vzor a to především v rodině, kde dochází k identifikaci. Rodina musí dítě motivovat k dobrým výsledkům ve škole, musí podporovat aktivní formy trávení volného času. Dítě musí mít v rodině zázemí a cítit z její strany podporu. Rodinné prostředí musí být také v souladu s ostatními činiteli výchovy. Eliminovat nežádoucí vlivy se nám pak podaří pouze tehdy, odstraníme-li nedostatky ve výchově ze strany rodičů a nežádoucí vlivy společnosti kterým jsou děti vystaveny.

RESUMÉ

Práce „Vlivy působící na rozvoj osobnosti dítěte“ je rozdělena do tří částí. Těmto částem, kapitolám předchází úvod, který je zaměřen na stručné shrnutí vlivů působících na rozvoj osobnosti dítěte obecně. Stěžejní částí této práce je provedení průzkumu formou dotazníku a interpretace výsledků.

První kapitolou je teoretická část, ve které se věnuji vlivům sociálním, a to především vlivu sociálního prostředí a výchovy. Stručně zde charakterizuji význam vlivu rodiny, školy, volného času a kultury na vývoj žáků. Celá první část je shrnuta v dílčích závěrech.

Druhou částí je provedení výzkumu, jehož cílem je posoudit vlivy sociálního prostředí ovlivňující vývoj dospívajících žáků. Popisuji zde přípravu průzkumu, jeho provedení a vyhodnocuji odpovědi žáků na jednotlivé otázky.

Ve třetí kapitole se zabývám interpretací výsledků výzkumu. Kapitola je rozdělena tématicky do tří částí věnovaných vlivu rodiny a školy, trávení volného času a vztahu ke kultuře. V průběhu celé kapitoly srovnávám názory a hodnoty respondentů, porovnávám dílčí faktory a dávám je do souvislostí.

V závěru nabízím celkové shrnutí práce, zvláště v posledních dvou odstavcích se zmiňuji o opatřeních vedoucích k posílení žádoucích vlivů.

ANOTACE

Tématem mé bakalářské práce jsou „Vlivy působící na rozvoj osobnosti dítěte“. Práce je rozdělena na tři části. První teoretická část, rodina, škola, volný čas a kultura. Druhá část je praktická, založena na dotazníku který je základem celé práce. Třetí částí práce je interpretace výsledků.

Cílem práce bylo posoudit vlivy sociálního prostředí ovlivňující vývoj dospívajících žáků a na základě zjištěných faktů navrhnout opatření k posílení vlivů žádoucích a eliminaci vlivů nežádoucích.

Klíčová slova

Determinace, ekonomický, chování, identifikace, kulturní, osobnost, prostředí, rodina, sociální, škola, učení, volný čas, výchova, vzdělání.

ANNOTATION

The theme of my diploma project is influences having an impact on the child personality development. My work has got three parts. The first is theoretical part, family, school, free time and culture. The second is a practical part, which is based on questionnaire, which is the basis of the whole project. The part three is the explanation of results. The aim of the project was to evaluate the influences of the social background on the development of young adolescents and based on the facts found to suggest measures necessary to support the positive influences and to limit the negative ones.

Keywords

Determination, economic, behaviour, identification, cultural, personality, background, family, social, school, learning, free time, upbringing, education.

Literatura

1. BURIÁNEK, J. *Sociologie*. Praha: Fortuna, 1996.
2. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
3. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004.
4. KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie*. Brno: IMS, 2004.
5. KOHOUTEK, R. *Vývojová psychologie*. Brno: IMS, 2003.
6. KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999.
7. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí a výchova*. Brno: Paido, 2001.
8. KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: 1996.
9. LANGMEIER, J. a M. *Vývojová psychologie*. Praha: H&H, 1998.
10. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Slon, 1999.
11. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Akademia, 2002.
12. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999.
13. PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: PF MU, 1998.
14. SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2002.
15. ŠMOLKA, P. *Rodina v měnících se ekonomických podmínkách*. 1994.

Přílohy

Dotazník vytvořený jako součást DPS a použitý pro Bakalářskou práci.

DOTAZNÍK

Tento dotazník je součástí závěrečné práce doplňujícího pedagogického studia na Institutu mezioborových studií Brno, jejímž tématem je rozvoj osobnosti dítěte. Vámi zvolenou odpověď zatrhněte, označte křížkem, nebo zakroužkujte, popřípadě na zvolenou otázku napište vlastní stručnou odpověď. Veškeré takto poskytnuté informace mají anonymní charakter.

1. Kdo vám pomáhal s učením na základní škole?

- a) otec
- b) matka
- c) sourozenci
- d) nikdo se semnou neučil

2. Jaké byli na základní škole vaše studijní výsledky?

- a) velmi dobré
- b) dobré
- c) spíše horší

3. Jak jste si vybrali studijní obor?

- a) rozhodli za mne rodiče
- b) po vzájemné domluvě s rodiči
- c) poradili mi kamarádi
- d) rozhodoval jsem se sám

4. Jste spokojeni se svým studijním oborem?

- a) velmi spokojen
- b) celkem spokojen
- c) spíše nespokojen
- d) nespokojen

5. Chcete po skončení studia pracovat v oboru?

- a) určitě ano
- b) jen pokud seženu práci
- c) ne
- d) chci pokračovat ve studiu

6. Jak trávíte svůj volný čas?

- a) s rodiči
- b) s rodiči a kamarády
- c) převážně s kamarády
- d) výhradně s kamarády

7. Máte sourozence?

- a) ano
- b) ne

Uveďte počet, věk, kolik času společně trávíte, a jaké máte společné zájmy?

1, 11 let, 8-13 hod, PC

8. Sportují vaši rodiče?

- a) ano
- b) ne

Jakým sportům se věnovali, popřípadě věnují?

tenis, fotbal

9. Máte s rodiči společné zájmy, nebo koníčky?

- a) ano
- b) ne

Uveďte jaké, popřípadě jaké koníčky máte sám?

~~malba~~ PC, sport, televize

10. Věnujete se sportu?

- a) ano
- b) ne

Uveďte jakému sportu, jak dlouho a často, a kdo vás ke sportu přivedl?

REKREACÍ: fotbal, tenis, dvůrkaš bydlně, přátelé a rodiče

11. Čtete rádi?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano napište co, kolik času četbě věnujete, a jaká kniha se vám nejvíc líbí?

12. Díváte se často na televizi?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano napište název vaší nejoblíbenější stanice a pořadu.

5 - 7 hod denně, nejoblíbenější stanice HBO, nejoblíbenější pořad přátelé

13. Myslíte že se necháváte ovlivnit reklamou?

- a) ano
- b) ne

Jaká reklama se vám nejvíc líbí?

14. Sledujete často filmy na videu nebo DVD ?

- a) ano
- b) ne

Jak často, a jaký je váš nejoblíbenější filmový žánr a film ?

2 až 4 hod týdně, nejoblíbenější žánr sci-fi, ^{románie} ~~horor~~ a historické

15. Chodíte často do kina ?

- a) ano
- b) ne

Jak často, s kým a jaký film jste viděli naposled ?

2 krát do roka, s přáteli nebo se školou, SNOWBOARDÁCI

16. Máte svůj vlastní počítač ?

- a) ano
- b) ne

Kolik času strávíte u počítače?

~ méně 5 hod denně, v létě 5 až 10 hod týdně

17. Hrajete často počítačové hry?

- a) ano
- b) ne

Jaké jsou vaše nejoblíbenější hry?

sportovní simulátory (PRO EVOLUTION SOCCER 4, NHL 2005, NBA 2002)
akční (CALL OF DUTY)

18. Chodíte do divadla?

- a) ano
- b) ne

S kým, a kdy jste byli v divadle naposled, a na čem?

se školou, pro před hodně dlouhým a vůbec si už
nepodobáju

19. Máte někoho jako svůj vzor?

- a) ano
- b) ne

Uveďte někoho kdo je váš vzor, nebo koho obdivujete, a z jakého důvodu.

20. Co vás podle vašeho názoru doposud nejvíce ovlivnilo?

- a) rodina a rodinné prostředí
- b) škola a učitelé
- c) mé volnočasové aktivity
- d) vše je pro mne stejně důležité

21. Uveďte co je pro vás v životě důležité?

rodina a přátelé

22. Čeho chcete v životě dosáhnout?

byl byt, auto, slušný plat a rodina

23. Jak si představujete svoji budoucnost?